

ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY A INFORMACÍ

PODKLADOVÉ ANALÝZY PRO PŘÍPRAVU SZP V PROGRAMOVÉM OBDOBÍ 2021+

Specifický cíl B Zlepšovat tržní orientaci a zvyšovat konkurenceschopnost, včetně většího zaměření na výzkum, technologie a digitalizaci - POTRAVINÁŘSTVÍ

Praha, 31.10.2019

OBSAH

1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP	3
2. Co je skutečným problémem, na který má/by měla politika v rámci jednotlivých dílčích cílů reagovat?	Chyba! Záložka není definována.
3. Mechanismus a příčiny problému	5
4. Závažnost problému	11
5. Existence/neexistence možnosti efektivního řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP	27
6. Míra stávajícího řešení problému	36
6.1. Míra řešení ve stávající SZP (úspěšnost/neúspěšnost)	36
6.2. Míra současného řešení problému jinými politikami	45
7. Detailnější posouzení vlivu předpisů	46
8. Jak by se situace vyvíjela bez zavedení příslušných intervencí?	48
9. SWOT analýza – jak si stojí jednotlivé důležité stránky sektoru vůči odpovídajícím cílům a jejich naplňování?	48
10. PŘEHLED a zdůvodnění POTŘEB	51

1. ANALÝZA STÁVAJÍCÍCH/NAVRHOVANÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ EK/ČR A PRAVDĚPODOBNÉ NASTAVENÍ SMĚRŮ A CÍLŮ SZP

Pravděpodobné nastavení směrů, cílů a pravidel v SZP podle právních předpisů EK je zahrnuto v Návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví pravidla podpory pro strategické plány, jež mají být vypracovány členskými státy v rámci společné zemědělské politiky (strategické plány SZP) a financovány Evropským zemědělským záručním fondem (EZZF) a Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova (EZFRV), a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1307/2013.

Uvažované ukazatele (kontextové, výstupové, výsledkové, dopadové)

Specifické cíle EU	Ukazatele dopadu	Ukazatele výsledku (pouze na základě intervencí podporovaných v rámci SZP)
Zlepšovat tržní orientaci a zvyšovat konkurenceschopnost, včetně většího zaměření na výzkum, technologie a digitalizaci	I.7 Využívání zemědělsko-potravinářského obchodu: dovozy a vývozy v rámci zemědělsko-potravinářského obchodu	R.9 Modernizace zemědělských podniků: podíl zemědělců čerpajících investiční podporu na restrukturalizaci a modernizaci, včetně podpory na účinnější využívání zdrojů
Alternativně – Zlepšovat postavení zemědělců a zpracovatelů v hodnotovém řetězci	I.8 Zlepšovat postavení zemědělců v rámci potravinového řetězce: přidaná hodnota pro prvovýrobce v rámci potravinového řetězce	R.10 Lepší organizace dodavatelského řetězce: podíl zemědělců a potravinářů účastnících se podporovaných seskupení producentů, organizací producentů, místních trhů, krátkých dodavatelských řetězců a režimů jakosti

Obecný typ intervence	Ukazatele výstupu (podle intervence)
Investice	O.18 Počet podporovaných produktivních investic uskutečňovaných v zemědělském nebo zpracovatelském podniku

- Kontextové indikátory

C13 Počet osob v potravinářství a nápojovém průmyslu v ČR v roce 2016 činil 111 tis. osob

Podíl zaměstnaných osob v potravinářství na celkovém počtu zaměstnaných činil v roce 2016 2,5 %

C16 Produktivita práce ve výrobě potravinářských výrobků v ČR v letech 2014-2016 činila 16,5 tis. EUR

2. STANOVENÍ SKUTEČNÉHO PROBLÉMU, NA KTERÝ MÁ POLITIKA REAGOVAT

Problém potravinářského a nápojového průmyslu v ČR se projevuje v několika rovinách:

- V produkci výrobků s nižší přidanou hodnotou. Dlouhodobě převládajícím problémem českého agropotravinářského sektoru je produkce výrobků s nižší přidanou hodnotou, což se mimo jiné projevuje v nízké hodnotě ukazatele přidaná hodnota na pracovníka¹. Nicméně, z hlediska trendu se problém produkce vysoce zpracovaných výrobků v ČR dlouhodobě zmírňuje, což může být efekt modernizace zpracovatelských kapacit a inovací, částečně podpořených z veřejných zdrojů.
- V záporném saldu zahraničního obchodu. Celková bilance zahraničního obchodu podle tabulky 1 je záporná v případě výroby potravinářských výrobků. Nejvíce se vyváží i dováží ostatní potravinářské výrobky. Výrazně dovoz nad vývozem převažuje v masném průmyslu a u zpracovatelů ovoce a zeleniny, kde se bilance zhoršuje. Kladná bilance byla v roce 2016 pouze u rostlinných a živočišných olejů a tuků, pekařských a cukrářských výrobků a průmyslových krmiv. Nejvyšší kladná bilance byla zaznamenána u mléčných výrobků s výrazným nárůstem oproti roku 2010². Výrazně zápornou bilanci zahraničního obchodu s potravinářskými výrobky má ČR s Německem (-18,2 mld. Kč v roce 2016) a s Polskem (-18,5 mld. Kč v roce 2016). Bilance nápojového průmyslu je ovšem kladná (Tabulka 1).

Tabulka 1: Zahraniční obchod potravinářského a nápojového průmyslu v ČR (mil. Kč)

Název	2010			2016		
	Vývoz	Dovoz	Bilance	Vývoz	Dovoz	Bilance
101 Zpracované a konzervované maso a výrobky	8 096,8	21 551,9	-13 455,0	13 017,7	33 176,1	-20 158,4
102 Zpracované a konzerv. ryby, korýši, měkkýši	979,7	3 585,2	-2 605,5	1 819,2	5 423,9	-3 604,7
103 Zpracované a konzervované ovoce, zelenina	2 422,5	8 298,8	-5 876,4	4 736,7	13 967,8	-9 231,1
104 Rostlinné a živočišné oleje a tuky	6 003,5	8 684,7	-2 681,2	15 580,2	15 394,8	185,4
105 Mléčné výrobky a zmrzlina	13 046,0	10 926,1	2 119,8	17 113,0	14 655,1	2 457,9
106 Mlýnské a škrobářské výrobky	2 248,9	4 273,6	-2 024,8	4 770,9	7 144,0	-2 373,1
107 Pekařské, cukrářské aj. moučné výrobky	4 721,7	6 548,4	-1 826,7	10 584,4	9 754,5	829,9
108 Ostatní potravinářské výrobky	21 302,7	24 780,0	-3 477,3	42 478,4	44 612,8	-2 134,3
109 Průmyslová krmiva	3 456,9	4 369,7	-912,9	9 433,9	7 195,2	2 238,7
10 Celkem	62 278,7	93 018,5	-30 739,8	119 534,4	151 324,1	-31 789,7
11 Nápoje	11 016,1	9 427,9	1 588,3	17 456,5	14 758,2	2 698,3

Zdroj: ČSÚ

- V nedostatku kvalifikovaných pracovních sil na trhu práce. Nedostatek kvalifikovaných pracovníků je výsledkem dlouhodobého poklesu zájmu o učňovské školství a aktuálně také velmi nízké míry nezaměstnanosti. S fyzickou náročností práce se snižuje ochota mladých lidí studovat příslušné učební obory³. Atraktivitu oboru rovněž ovlivňuje i nízká úroveň mezd. Nejvýznamnější limity růstu například u zpracovatelů masa v pětiletém horizontu jsou rizika personální dostupnosti zaměstnanců pro bourání a zpracování a kvalita učňovského školství. Riziko obtížného nábory zaměstnanců pro bourání a zpracování vnímá jako zásadní 70,4 % respondentů, riziko spočívající v nízké kvalitě učňovského školství považuje za zásadní 61,1 % respondentů.⁴ Podniky pak často najímají agenturní pracovníky

¹ Výsledky je možné hodnotit podle staré metodiky (Regmi et al., 2005) nebo podle inovované metodiky (Pohlová, 2017). Bilanční schodek v obchodě s vysoce zpracovanými výrobky podle starého třídění v roce 2016 činil 17,4 mld. Kč (tj. o 32 % méně než v roce 2011). Podle nového třídění byla bilance s vysoce zpracovanými výrobky od roku 2015 aktivní s tím, že v roce 2016 dosáhla 4,1 mld. Kč (v roce 2011 bylo saldo záporné -11,6 mld. Kč).

² Lze odhadovat, že k nárůstu mohly přispět právě investice do mlékárenského průmyslu, vzhledem k tomu, že mléko výrobky z něj jsou preferovanou komoditou.

³ Špička, J., Náglová, Z. Učňovské školství v oboru Řezník - uzenář očima středních odborných škol a učilišť. MASO. 2015, roč. 26, č. 5, s. 32 – 38. ISSN 1210-4086.

⁴ Špička, J. a kol. MASO III – Strategická analýza oboru zpracování masa a výroby masných výrobků v ČR. Závěrečná zpráva interního výzkumného projektu ÚZEI č. 1294/2017.

ze zahraničí, nicméně i přesto hodnotí dostupnost zaměstnanců do výroby jako nedostatečnou.

3. MECHANISMUS A PŘÍČINY PROBLÉMŮ

Produktivita a efektivnost výroby

Významnou příčinou všech uvedených problémů je nízká produktivita pracovních sil vůči vyspělejším sousedním zemím. V produktivitě pracovních sil, vyjádřené pomocí přidané hodnoty na pracovníka, zaostává ČR za vyspělými sousedy Německem a Rakouskem (dlouhodobými členy EU), s ostatními zeměmi Visegrádské čtyřky je srovnatelná. Pozitivním signálem je skutečnost, že produktivita pracovních sil se v čase zvyšuje (nárůst o 8 % v průměru let 2014-16 vůči průměru let 2008-10), ale pozitivní vývoj zaznamenávají i okolní země.

Níže produktivě pracovních sil oproti ostatním zemím odpovídá i nižší mzdová úroveň, která však v čase neroste (Tabulka 2). V letech 2014-15 byly mzdy nižší oproti období 2010-13. Stagnace mezd na jedné straně nezvyšovala náklady potravinářských podniků, ovšem dlouhodobě působí vedle snižování životní úrovně zaměstnanců na rostoucí rizika nedostatku pracovních sil zesilované nízkou nezaměstnaností.

Tabulka 2: Produktivita CZ-NACE 10 v mezinárodním srovnání⁵

		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	14-16/08-10
Produkce na podnik (tis. EUR)	ČR	1 855	1 485	1 403	1 391	1 345	1 347	1 273	1 258	1 199	0,79
	Německo	4 811	6 298	4 418	4 874	5 221	5 679	5 601	5 938	5 807	1,12
	Maďarsko	1 870	1 648	1 629	1 789	1 874	1 920	1 856	1 882	1 923	1,10
	Rakousko	3 398	3 279	3 398	3 775	4 013	4 282	4 257	4 254	4 330	1,27
	Polsko	2 413	2 255	2 529	2 927	3 088	3 546	3 446	3 098	3 258	1,36
	Slovensko	1 026	857	970	1 098	1 224	1 248	1 163	1 161	1 022	1,17
	EU	2 874	2 831	2 825	3 035	3 161	3 265	3 275	3 310	3 269	1,16
Přidaná hodnota na pracovníka (tis. EUR)	ČR	14,2	16,0	15,5	16,4	15,2	16,0	15,8	16,7	16,9	1,08
	Německo	37,7	41,9	37,4	36,0	36,0	39,4	40,9	42,8	43,9	1,09
	Maďarsko	17,3	17,6	16,5	14,1	13,9	19,0	17,0	17,4	19,0	1,04
	Rakousko	46,0	46,4	45,4	46,1	45,4	48,1	49,5	51,5	53,7	1,12
	Polsko	17,6	16,1	17,2	15,3	17,1	17,5	18,3	18,6	18,7	1,09
	Slovensko	14,6	17,4	16,2	18,2	16,9	17,7	17,3	16,8	17,2	1,06
	EU	38,7	40,4	39,7	38,3	40,0	42,4	43,2	45,1	45,4	1,13
Průměrná hrubá měsíční mzda (EUR)	ČR	683	658	712	728	720	684	659	687	733	1,01
	Německo	1 717	1 797	1 710	1 734	1 778	1 836	1 891	1 943	1 973	1,11
	Maďarsko	636	588	609	629	635	643	641	666	717	1,10
	Rakousko	2 066	2 090	2 068	2 144	2 205	2 278	2 325	2 384	2 333	1,13
	Polsko	649	547	620	650	662	696	719	738	746	1,21
	Slovensko	625	650	623	637	671	683	696	717	755	1,14
	EU	1 574	1 570	1 588	1 598	1 650	1 684	1 725	1 797	1 886	1,14

Zdroj: Eurostat

Příčinou relativně nízké produktivity pracovních sil potravinářských podniků v ČR je nízká technická efektivnost českého potravinářského průmyslu a nepříznivý podíl výkonové spotřeby k obratu, který indikuje relativně vyšší nákladovost produkce v porovnání s Německem a Rakouskem. Nákladovost produkce je daná řadou různých faktorů, mezi nimi však automatizace výroby a výroba výrobků s vyšší přidanou hodnotou pro zákazníka mohou být dále podporovány Společnou zemědělskou politikou. Právě nízké investice do dlouhodobého majetku, respektive jejich vysoký podíl na generované přidané hodnotě, jsou

⁵ Produktivita práce byla vypočtena jako rozdíl obratu a celkových nákladů na nakoupené zboží a služby/počet zaměstnaných osob.

Vzhledem k nekompletnosti dat jsou u hodnoty ukazatelů EU do roku 2010 uvedeny hodnoty za EU 27, od roku 2011 dále pak hodnoty za EU 28.

trvalým problémem potravinářského průmyslu v ČR. Generovaná nízká přidaná hodnota je částečně důsledkem rostoucí konkurence a tlaku v distribuční vertikále tlačící ceny velmi nízko.

Z hlediska technické efektivity byla prokázána relativně nízká technická efektivnost českých potravinářských podniků (Tabulka 3) vůči hlavním konkurentům a relativně velký rozdíl v technické efektivnosti mezi 10 % nejlepšími a nejhorsími potravinářskými podniky.

Tabulka 3: Průměrná technická efektivnost vybraných oborů potravinářského průmyslu

Země	Zpracování masa (10.1)	Zpracování ovoce a zeleniny (10.3)	Výroba mléčných výrobků (10.5)	Výroba mlýnských výrobků (10.6)
ČR	0,8464	0,8461	0,8377	0,8348
Německo	0,9096	0,9063	0,9050	0,9038
Maďarsko	0,8371	0,8376	0,8421	0,8437
Rakousko	0,9729	0,9709	0,9716	X
Polsko	0,8926	0,8895	0,8947	0,8786
Slovensko	0,9061	0,8974	0,8948	0,8953

Zdroj: Čechura, L., Hockmann, H., Kroupová, Z. *Productivity and Efficiency of European Food Processing Industry. Working Paper No 7, September 2014.* http://www.compete-project.eu/fileadmin/compete/files/working_paper/COMPETE_Working_Paper_7_Productivity_FP.pdf

Situace podle výrobních oborů a velikostních kategorií podniků je diferencovaná a vyskytují se jak ekonomicky úspěšné, tak i méně úspěšné podniky a stejně tak s rozdílným tlakem na CZV, na které působí i zahraniční ceny.

Inovativnost potravinářských podniků

Řešení problémů nízké produktivity a efektivity českého potravinářského průmyslu vyžaduje zvýšení investičních a inovačních aktivit podniků tak, aby se český potravinářský průmysl vyrovnal hlavním konkurentům ze sousedních zemí, zejména Německa a Polska. Inovační aktivita českých potravinářských podniků je stále relativně nízká a je nutné ji současně provázet i s marketingem. Problém českých potravinářských podniků je nízká provázanost mezi produktovými a procesními inovacemi a marketingovými inovacemi. Proto je třeba více podpořit marketingové inovace.

Vývoj investic do potravinářského průmyslu a výroby nápojů (dále jen „potravinářský průmysl“) znázorňují strukturální statistiky publikované EUROSTATem. Tabulka 4 je relativním vyjádřením investiční aktivity v podobě podílu hrubých investic do hmotného majetku a přidané hodnoty v nákladech faktoru. Průměrné tempo růstu investic bylo hodnoceno geometrickým průměrem. Ukazatel míry investiční aktivity zohledňuje jak objem hrubých investic do hmotných aktiv, tak úroveň hospodaření vyjádřenou pomocí přidané hodnoty v nákladech faktoru.

Tabulka 4: Míra investiční aktivity (%) – podíl hrubých investic do HIM na přidané hodnotě (náklady faktorů)

NACE	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Průměr
10 Výroba potravinářských výrobků	18,9	16,3	17,4	18,8	19,9	21,5	22,7	25	20,1
10.1 Zprac. a konzerv. masa a výroba masných výrobků	21,3	17,9	19,4	23,6	18,7	27,8	17,2	22,9	21,1
10.2 Zpracování a konzervování ryb, koryšů a měkkýšů	12,4	5,2	20,4	22,2	21	22,2	20,5	14	17,2
10.3 Zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	19,7	15,4	23,2	19,1	17,5	20,3	15,2	23,7	19,3
10.4 Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků	11,9	11,7	8,8	8,9	41,3	21,6	17,5	52,3	21,8
10.5 Výroba mléčných výrobků	24,7	15,1	20,1	19,9	18,8	22,1	30,3	26,9	22,2
10.6 Výroba mlýnských a škrobářenských výrobků	18,1	30,7	27,7	30,9	34	19,8	24,9	30,4	27,1
10.7 Výroba pekař., cukrář. a jiných moučných výrobků	16,9	17,9	14,7	18,2	21,2	19,6	28,2	37,5	21,8
10.8 Výroba ostatních potravinářských výrobků	17	15,4	18,7	13,4	17,9	23,9	26,6	18,4	18,9
10.9 Výroba průmyslových krmiv	22,2	11,6	11,9	21,6	18,1	13,1	13	14,6	15,8
11 Výroba nápojů	27,7	21,1	20	23,1	22	17,5	18,3	20,5	21,3

Zdroj: Eurostat

Nejlepší průměrnou míru investiční aktivity dosáhl obor *Výroba mlýnských a škrobářenských výrobků*, na druhém a třetím místě byly obory *Výroba mléčných výrobků* a *Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků*. Ukazatel naznačuje, že právě výroba mléčných a pekařských výrobků z relativně méně příznivých hospodářských výsledků dokáže vyčlenit velký objem investic pro svůj rozvoj. Nejnižší objem investic vzhledem k vytvořené přidané hodnotě měl ve sledovaném období obor *Výroba krmiv*.

Investiční aktivita je ovlivněna dostupností úvěrů. V porovnání se zemědělstvím využívají podniky v potravinářském průmyslu relativně velký objem krátkodobých úvěrů. Dlouhodobé úvěry včetně investičních úvěrů tvořily jen zhruba třetinu celkových úvěrů. V potravinářském průmyslu docházelo postupně k poklesu stavů bankovních úvěrů, zejména krátkodobých a střednědobých. Klesající objem bankovních úvěrů v potravinářském průmyslu se projevil v poklesu zadluženosti odvětví bankovními úvěry.

Podniky v nápojovém průmyslu využívaly dlouhodobé úvěry větší měrou než podniky s potravinářskou výrobou. Jednoznačně nelze identifikovat trend, nicméně v posledním roce sledovaného období (2015) je patrný výraznější nárůst stavů krátkodobých i dlouhodobých bankovních úvěrů.

Podle výsledků hodnocení inovační aktivity z dat Eurostatu o inovačních aktivitách podniků za rok 2014 je podíl inovujících podniků v ČR (46 %) nižší než v Německu (56 %) a v Rakousku (50 %) (viz Tabulka 5).

Tabulka 5: Struktura inovujících podniků v potravinářském průmyslu (%)

Inovace	CZ	DE	HU	AT	PL	SK
Podíl inovujících podniků	46,3	55,9	23,2	50,3	15,7	43,0
Podíl technicky inovujících podniků (pouze produktové a/nebo procesní inovace)	13,4	13,0	6,9	8,4	4,9	17,5
Podíl technicky inovujících podniků (bez ohledu na netechnické inovace)	36,6	41,1	15,1	32,1	11,4	33,1
Podíl netechnicky inovujících podniků (pouze marketingové a/nebo organizační inovace)	9,7	14,7	7,9	18,2	4,3	9,9
Podíl netechnicky inovujících podniků (bez ohledu na technické inovace)	32,9	42,8	16,2	41,8	10,8	25,8
Podíl podniků s produktovou inovací	28,6	20,0	11,7	18,5	8,4	24,2
Podíl podniků s procesní inovací	24,0	16,8	6,9	24,8	7,9	17,2
Podíl podniků s marketingovou inovací	28,4	35,0	14,7	32,3	9,0	21,0
Podíl podniků s organizační inovací	12,6	21,6	5,8	22,9	5,0	10,2

Poznámka: Respondenti mohli označit i více odpovědí.

Zdroj: Eurostat

Podle výsledků šetření o inovačních aktivitách v potravinářském průmyslu⁶ v České republice inovovalo své produkty, procesy, marketingové či organizační metody 46,3 % firem v potravinářském průmyslu. Vyšší podíl inovativních firem byl v Německu (55,9 %) a v Rakousku (50,3 %), zatímco nejméně potravinářských firem inovovalo v Polsku (15,7 %).

Podniky v České republice se v rámci svých inovačních aktivit věnují intenzivněji technickým inovacím (produktovým a procesním). Netechnické inovace (marketingové a organizační inovace) jsou jen zřídka prováděny samostatně, většinou v návaznosti na produktové a procesní inovace. Jednotlivé inovační typy nelze od sebe oddělovat. Pokud se podnik zabývá technickými inovacemi, pak nejčastěji inovuje současně své produkty (výrobky/služby) i procesy. V České republice realizovalo 17,3 % potravinářských firem technické inovace v podobě současně zavedené produktové a procesní inovace, což je více než vykázaly podniky v Německu (7,9 %) a v Rakousku (12,8 %) nebo v ostatních zemích Visegrádské čtyřky. Produktovou inovaci (bez ohledu na ostatní typy inovací) realizovalo v ČR 28,6 % potravinářských podniků, což je opět nejvíce ze sledovaných zemí. Německo a Rakousko jsou naopak aktivnější v netechnických inovacích. Samostatnou marketingovou a/nebo organizační inovaci zavedlo v Německu 14,7 % firem a v Rakousku 18,2 %, zatímco v ČR jen 9,7 %. Marketingovou a/nebo organizační inovaci bez ohledu na ostatní typy inovací realizovalo v Německu 42,8 % podniků a v Rakousku 41,8 % podniků. V případě netechnických inovací podniky častěji realizovaly inovace marketingových metod než organizační inovace (Tabulka 6).

Tabulka 6: Zaměření technických inovací (%)

Inovace	CZ	DE	HU	AT	PL	SK
Produktové a procesní inovace	17,3	7,9	4,6	12,8	5,2	12,9
Produktová inovace (bez ohledu na ostatní typ inovací)	28,6	20,0	11,7	18,5	8,4	24,2
Marketingová a/nebo organizační inovace (bez ohledu na ostatní typ inovací)	32,9	42,8	16,2	41,8	10,8	25,8

Zdroj: Eurostat

Produktové inovace jsou z více než 90 % zaměřeny na vývoj a zavedení nového výrobku, což odpovídá výrobnímu charakteru potravinářského průmyslu.

Procesní inovace jsou zaměřeny nejčastěji na zlepšení technologických postupů výroby a zpracování výrobků (nejnižší podíl firem s procesní inovací má ČR 60,6 %, největší podíl má Německo 92,4 %). V ČR je naopak významnou procesní inovací vývoj nových postupů v oblasti logistiky, dodávek a distribuce výrobků (54,4 %), čímž se liší od ostatních sledovaných zemí, kde výrazně dominují nové postupy zpracování surovin a výroby. V Rakousku se relativně velký počet potravinářských firem zaměřil na inovaci podpůrných činností pro výrobu (53,9 %), jako je údržba, nákup, účetnictví, informační systém aj. ČR je tedy z hlediska směru procesních inovací specifická (Tabulka 7).

⁶ Z databáze Eurostatu byl vybrán potravinářský průmysl (NACE 10), který je v dotazníkovém šetření reprezentován 1 163 podniky. Česká republika je porovnáována s Německem (8 958 podniků), Rakouskem (1 200), Slovenskem (372), Polskem (5 728) a Maďarskem (1 313).

Inovace je obecně spjata se zlepšováním a zdokonalováním výrobků a služeb, výrobních procesů a dále pak s používáním nových propagačních prostředků pro výrobky a služby nebo zaváděním nových organizačních změn pro posílení efektivity procesu v rámci podniku. Na rozdíl od modernizace musí inovace nést novátorské prvky. Může jít o zcela nové formy nebo výrazně zdokonalené formy produktů, procesů, marketingu a jejich organizace. Dalším základním předpokladem inovace je, že musí být skutečně zavedena, ať již uvedena na trhu nebo prakticky využita v rámci podniku (ČSÚ, 2016, kód publikace 213003-16).

Tabulka 7: Zaměření technických inovací (%)

Zaměření produktových inovací	CZ	DE	HU	AT	PL	SK
Podniky s inovovanými výrobky	97,4	87,4	96,7	97,3	99,2	100,0
Podniky s inovovanými službami	8,9	34,2	9,2	9,9	3,9	11,1
Zaměření procesních inovací						
Inovovaná metoda výroby nebo zpracování	60,6	92,4	76,7	70,0	79,0	76,6
Inovovaná metoda logistiky, dodávek nebo distribuce	54,4	42,4	20,0	25,3	22,1	43,8
Inovované podpůrné činnosti	45,9	48,6	36,7	53,9	36,1	15,6

Poznámka: Respondenti mohli označit i více odpovědí.

Zdroj: Eurostat

ČR je specifická relativně malými výdaji na vlastní vnitropodnikový výzkum a vývoj, a naopak velkým podílem výdajů na pořízení strojů, zařízení a budov (83,2 % výdajů na inovace v potravinářském průmyslu ČR, v Německu jen 30,5 %) viz Tabulka 8.

Tabulka 8: Struktura výdajů potravinářských podniků na technické inovace (%)

Výdaje na technické inovace	CZ	DE	HU	AT	PL	SK
Vnitropodnikový výzkum a vývoj	7,5	36,3	11,8	17,9	21,6	24,6
Nákup služeb výzkumu a vývoje	0,9	7,9	0,7	8,2	0,5	0,0
Pořízení strojů, zařízení, softwaru a budov	83,2	30,5	77,0	68,3	72,0	70,3
Nákup nebo licencování již existujících znalostí	0,0	0,2	0,1	0,7	0,1	0,3
Ostatní činnosti	8,4	24,7	10,4	4,8	5,9	4,7
Celkem výdaje na inovace	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Průměrné výdaje na inovace na podnik (tis. EUR)	330,7	626,6	315,7	487,2	668,7	144,5

Zdroj: Eurostat

Produktové a procesní inovační aktivity potravinářských podniků jsou často založeny na spolupráci s externími výzkumnými a vývojovými kapacitami (Tabulka 9). Nejvyšší podíl podniků zavádějících technické inovace ve spolupráci s partnerskou organizací vykázalo Rakousko (31,9 %), nejmenší naopak Německo (7,7 %). Nízký podíl potravinářských podniků spolupracujících na inovacích v Německu je vysvětlitelný realizací inovací pomocí vlastního vnitropodnikového výzkumu a vývoje. V ČR je podíl spolupracujících inovujících potravinářských firem 20,4 %. Nejčastěji spolupracují potravinářské podniky na inovacích s vysokými školami (v ČR 9,9 % podniků) a s dodavatelem zařízení, materiálu, součástí nebo softwaru (v ČR 9,3 % podniků). Právě spolupráci s vysokými školami hodnotí potravinářské podniky v ČR jako nejhodnotnější. Mezi jednotlivými zeměmi jsou značné rozdíly ve strategii spolupráce na inovacích.

Tabulka 9: Spolupráce na technických inovacích (výběr spolupracujících partnerů, %)

Spolupráce na technických inovacích	CZ	DE	HU	AT	PL	SK
Podíl spolupracujících podniků	20,4	7,7	31,3	31,9	13,6	28,5
Ostatní podniky uvnitř skupiny podniků	4,6	4,5	5,1	13,0	4,9	13,8
Dodavatelé zařízení, materiálu, součástí, softwaru	9,3	3,8	21,2	24,9	9,8	22,0
Klienti nebo zákazníci ze soukromého sektoru	1,6	5,1	8,1	19,5	3,2	14,6
Konzultanti a komerční laboratoře	3,2	2,8	12,1	15,3	3,2	10,6
Vysoké školy nebo jiné instituce vyššího vzdělávání	9,9	3,3	11,6	17,9	3,4	1,6
Veřejné nebo soukromé výzkumné organizace	3,5	2,5	4,5	8,8	2,0	8,9

Zdroj: Eurostat

Potravinářské podniky v ČR kladou relativně malý důraz na netechnické inovace v podobě marketingových a organizačních inovací. Marketingové inovace jsou v ČR zaměřeny nejčastěji na změny designu nebo balení výrobků (76,7 %, nejvíce ze sledovaných zemí) a nová média nebo techniky pro propagaci (55,8 %). Nejméně se české potravinářské podniky zabývají novými metodami ocenění výrobků a služeb (9 %), čímž se ČR výrazně liší především od Polska (48,4 %) a Maďarska (46,6 %), ale i od Německa (20,3 %) a Slovenska (28,2 %).

Organizační inovace nejsou v ČR často využívány. Pokud ano, tak potravinářské podniky inovují nejčastěji metody organizace pracovních povinností a rozhodování (75,5 %, nejvíce ze sledovaných zemí), nejméně často naopak metody organizace vnějších vztahů s podniky a jinými institucemi (23,9 %).

Samostatnou kategorií inovací jsou ekologické inovace spočívající v zavedení nových nebo významně zlepšených výrobků (zboží nebo služeb), procesu, organizačních nebo marketingových metod, které vytvářejí pozitivní přínosy pro životní prostředí ve srovnání s alternativami. V ČR realizovalo 57,8 % inovujících podniků inovaci spojenou s pozitivními environmentálními efekty, což je méně než v Německu (78,6 %) a v Rakousku (63,2 %). V porovnání s ostatními zeměmi V4 je ČR podle tohoto ukazatele na prvním místě.

Ekologické inovace spojené s užitím výrobků jsou v ČR nejčastěji založeny na prodloužení trvanlivosti (životnosti) výrobku (17,7 %), zatímco v Německu a v Rakousku je nejvýznamnějším ekologickým benefitem snížení spotřeby energie či emisí CO₂ následované snížením znečištění půdy, vody a vzduchu.

Bariéry inovací

Významné jsou rovněž informace týkající se bariér inovačních aktivit u neinovujících podniků. Většina neinovujících podniků v ČR uvedla, že neměly žádný závažný důvod inovovat (80 %), menšina uvedla, že inovace byly zvažovány, ale díky závažným omezením nerealizovány (20 %). Struktura odpovědí se příliš neliší od ostatních sledovaných zemí.

Nejvýznamnějším důvodem neinovovat byla pro české potravinářské podniky slabá poptávka po inovacích na trhu a dále malá potřeba inovovat vzhledem k předchozím inovacím. Tyto dva důvody uvádějí jako významné i ostatní sledované země s výjimkou Polska, kde respondenti uváděli nejčastěji jako nejvýznamnější bariéru nedostatek dobrých nápadů na inovace.

Potravinářské podniky v ČR, které inovaci zvažovaly, ale díky závažným omezením inovaci nerealizovaly, uváděly jako nejvýznamnější bariéru nedostatek vlastních finančních zdrojů a nedostatek kvalifikovaných pracovníků. Důvodem je obecně vyšší kapitálová náročnost inovací v porovnání s modernizací. Zdrojem financování inovací proto bývají, kromě vlastního kapitálu, také bankovní úvěry a dotace z veřejných zdrojů. Obtíže při získávání veřejné podpory (dotace, grant či záruka za úvěr) pro inovace jsou často uváděnou významnou bariérou zejména v Maďarsku a na Slovensku. V Rakousku a v Polsku je významným důvodem, proč podniky nakonec inovaci neuskutečnily, příliš silná soutěž na trhu.

Koncentrace výroby

Proces globalizace a koncentrace kapitálu, jenž je celosvětovým fenoménem se v různé míře projevuje i v ČR. Cukrovarnický průmysl dosáhl vysoké koncentrace, zatímco v dalších oborech je dynamika koncentrace výrobních kapacit výrazně pomalejší než v okolních zemích. Podle dat Eurostatu se průměrná velikost potravinářských podniků měřená produkcí na podnik v ČR v období 2008-2016 snížila, zatímco v okolních zemích vzrostla (tabulka 2). Příčinou je fragmentace výrobních kapacit, kdy se v ČR dynamicky zvýšil počet podniků při relativně stabilním vývoji produkce, či poklesu (malé podniky masného a pekárenského průmyslu). V

okolních zemích naopak došlo ke zvětšování průměrné velikosti podniků. Koncentrace výrobních kapacit v okolních zemích (nejvíce v Polsku) a fragmentace výrobních kapacit v ČR (přílohy 1-6) může mít nepříznivý vývoj na exportní potenciál českého potravinářského průmyslu. Nově vznikající podniky se věnují především regionálním specialitám.

Vyjednávací síla obchodních řetězců

V kontextu i s výše uvedeným faktorem koncentrace dochází dle studie⁷ k posunu vyjednávací síly v dodavatelském řetězci v neprospěch primárních výrobců. Jejich podíl na přidané hodnotě je stále pod tlakem a došlo k významným socio-strukturálním změnám, které vedly k poklesu počtu podniků, které se úzce specializovaly. Vyšší koncentrace umožňuje vyšší vyjednávací sílu. Maloobchodní trh s potravinami je ve střední Evropě kontrolován silnými nadnárodními obchodními řetězci. Trh má charakter asymetrického oligopolu a vyjednávací síla řetězců vůči dodavatelům je velmi vysoká. Není ale pravda, že by byla koncentrace maloobchodních řetězců v ČR extrémně vysoká. Více je maloobchodní trh koncentrován v Rakousku, kde podíl čtyř největších obchodních řetězců převyšuje 70 % a je ovládán třemi silnými hráči. Vyšší koncentrace než v ČR (63 %) je také v Německu s přibližně 66% tržním podílem čtyř největších firem. Méně koncentrováný trh je naopak v Polsku (40 %) a v Maďarsku (46 %). Zatímco v ČR je trh ovládaný zahraničními řetězci, v Německu jsou obchodní řetězce (zejména diskonty) vlastněny domácími společnostmi, což se odráží v obchodní strategii. Německé a rakouské obchodní řetězce ve větší míře umožňují regionálním výrobcům nabízet svoje zboží ve speciálně vyhrazených částech prodejny, obdobný trend se pomalu rozvíjí i v ČR. Inovace týkající se sortimentu, rozmístění zboží či nových distribučních kanálů jsou nejprve testovány v domácích podmínkách, tj. v Německu či v Rakousku, a teprve následně umožní vrcholové vedení firem rozšíření inovací i do ostatních zemí.⁸

Zemědělské podniky a menší zpracovatelé reagují na konkurenční tlaky a vyjednávací sílu odběratelů hledáním nových způsobů odbytu a tržních nik (koutů) - jde např. o prodej ze dvora, farmářské trhy a prodejní automaty. Vzrůstá zájem o systémy (certifikovaných) značek. Nicméně, tyto příležitosti (segmentace trhu a režimy kvality) jsou zatím využívány v omezeném měřítku a nebyly schopny zvrátit negativní trendy rozvoje sektoru.

Nekalé obchodní praktiky

Existují rozdíly ve vyjednávací síle mezi provozovateli potravinového řetězce, přičemž slabší strany (např. zemědělci) se stávají obětí nekalých obchodních praktik. Vnitrostátní režimy týkající se nekalých obchodních praktik se liší a mezi členskými státy dochází jen k malé míře spolupráce. Proto jsou provozovatelé v některých členských státech nedostatečně chráněni, v různých státech se vyskytují různé obchodní podmínky a v rámci přeshraničního obchodu vládne nejistota. Je žádoucí připravit doporučení na úrovni EU, což by umožnilo zlepšit konkurenceschopnost malých a středních podniků, které by tak byly lépe chráněny.⁹

4. ZÁVAŽNOST PROBLÉMŮ

Závažnost výše uvedených problémů je představena odděleně podle potravinářských odvětví.

⁷ *Improving Market Outcomes, Agricultural Market TaskForce, Brussels, November 2016.*

⁸ *Špička, J. Market Concentration and Profitability of the Grocery Retailers in Central Europe. Central European Business Review [online]. 2016, roč. 5, č. 3, s. 5–24. ISSN 1805-4854.*

⁹ *Pracovní dokument útvarů komise – Souhrn posouzení dopadů Iniciativa pro lepší fungování potravinového řetězce (nekalé obchodní praktiky), Brusel, 2018.*

Výroba, zpracování a konzervování masa a masných výrobků (CZ-NACE 10.1)

Masný průmysl jako klíčový obor Výroby potravinářských výrobků (CZ – NACE 10) vykazuje v zásadě shodné charakteristiky jako potravinářská výroba, resp. má některá specifika. To znamená, že:

- úzce navazuje na zemědělství (živočišnou výrobu)
- dodává do tržní sítě maso a masné výrobky, což je spojeno s požadavky obchodu v závislosti na chování spotřebitelů,
- zpracování je členěno na minimálně dvě fáze, tj. jateční výrobu a vyšší fázi představující produkci masa a masných výrobků,
- musí splňovat hygienické a zdravotní požadavky,
- tlak tržního prostředí (spotřebitel a konkurence) na kvalitu, jedinečnost produkce, inovace a reformulace,
- což znamená dodržovat či vylepšovat receptury, resp. uplatňovat cechovní normy,
- a vytvářet databázi o pracovních procesech, aby byla zajištěna sledovatelnost,
- to vše vytváří vysoké nároky na řízení a vyžaduje kvalifikované zaměstnance.

Masný průmysl z ekonomického pohledu – podle obratu, počtu zaměstnanců, a i počtu jednotek, představuje zhruba ¼ výroby potravinářských výrobků. Jeho současný i budoucí potenciál by měl být zachován, při zvýšení míry soběstačnosti vepřového masa, což vyžaduje investice především do porážkových a navazujících zpracovacích kapacit, lidských zdrojů a marketingu.

Dlouhodobě dochází ke snižování pracovníků v oboru (v roce 2016 činil 21 462), což má sice kladný dopad na vývoj produktivity práce (461 tis. Kč v r. 2016), ale souvisí i s problémem dostupnosti kvalifikované pracovní síly zejména v bourání a zpracování masa. V posledních letech se zvýšily i tržby (54 mld. Kč v r. 2016), počet podniků (1 941), stejně tak i odměňování zaměstnanců (Panorama potravinářského průmyslu, 2017). Při komparaci s potravinářským průmyslem jsou v oboru zřejmě nižší osobní náklady na zaměstnance, ale i produktivita práce. Investice se podílí necelými 21 % na celkových investicích v potravinářství (Panorama potravinářského průmyslu, 2017).

Nejpočetnější velikostní kategorií jsou malé podniky a tempo jejich růstu je nejrychlejší. Při komparaci s velkými podniky, kategorie MSP dohromady zaměstnává stejný počet pracovníků jako velké podniky. Nicméně pouze ve velkých podnicích dochází k růstu zaměstnanců. Tržby MSP jsou srovnatelné či mírně nižší, ovšem klesající (ve velkých podnicích je vykázán opět růst).

Produktivita práce je nejvyšší ve velkých podnicích, nicméně velmi obdobné hodnoty dosahují také malé podniky. Tempo růstu produktivity práce ve velkých podnicích je pomalejší než ve středně velkých. Nejrychleji narůstá produktivita práce v malých podnicích. Při komparaci s tempem růstu investic¹⁰ lze předpokládat, že malé podniky efektivně využily své zdroje ve prospěch produktivity práce, která roste rychleji než investice. Nejvyšší tempo růstu míry investic je ve středně velkých podnicích, nicméně produktivita rostla pomalejším tempem.

¹⁰ Ukazatel míry investic je vypočten jako podíl investic na tržbách.

Tabulka 10: Základní ukazatele CZ-NACE 10.1 dle velikosti podniku

Ukazatel	Velikost	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	14-16/08-10
Počet jednotek	malý	1 108	1 155	1 359	1 614	1 638	1 631	1 727	1 743	1 867	1,47
	střední	71	63	63	60	61	61	56	56	57	0,86
	velký	19	22	18	17	19	17	16	17	16	0,84
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	malý	5 594	5 766	5 508	5 844	5 342	5 156	5 010	4 921	4 688	0,87
	střední	8 011	6 613	6 217	6 003	5 888	6 163	5 908	5 925	6 146	0,86
	velký	9 882	10 629	10 383	9 959	10 409	9 963	9 613	10 886	10 627	1,01
Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb (mil. Kč)	malý	11 544	11 121	11 024	11 547	11 413	11 766	11 320	10 490	10 155	0,95
	střední	19 458	15 757	14 571	14 602	14 244	14 792	15 231	14 823	15 006	0,91
	velký	24 085	27 264	25 694	25 057	27 123	26 039	26 450	28 623	28 933	1,09
Osobní náklady (Kč/zam.)	malý	17 126	16 559	16 551	17 121	17 553	17 670	18 815	19 233	21 012	1,18
	střední	22 104	23 840	23 937	24 107	22 856	23 981	25 414	27 186	28 607	1,16
	velký	25 549	26 928	26 551	26 677	27 755	27 492	28 328	29 012	32 108	1,13
Produktivita práce (tis. Kč) - přidaná hodnota na zam.	malý	301	307	320	310	307	359	369	417	453	1,34
	střední	342	403	408	391	340	392	452	481	395	1,15
	velký	387	478	472	440	420	428	507	518	503	1,14
Investice (tis. Kč/zamce)	malý	63	71	96	88	97	146	74	101	39	0,93
	střední	78	57	84	88	61	64	89	115	119	1,47
	velký	102	105	66	96	61	132	79	113	141	1,21
Míra investic (%)	malý	3,05	3,68	4,81	4,46	4,55	6,41	3,29	4,72	1,81	0,85
	střední	3,20	2,39	3,59	3,61	2,51	2,65	3,46	4,58	4,86	1,40
	velký	4,20	4,11	2,68	3,81	2,33	5,06	2,86	4,30	5,18	1,12

Zdroj: MPO, ČSÚ

Pro komparaci je uveden přehled základních ukazatelů dle vlastnictví potravinářského podniku (Tabulka 11). Dle výsledků je zřejmé, že podniky všech výrobních oborů se zahraničním vlastníkem vykazují v průměru vyšší tržby na zaměstnance a mají i vyšší produktivitu práce.

Tabulka 11: Ekonomické ukazatele dle vlastnictví podniku (průměr 2010-2014)

NACE	Počet podniků		Počet zaměstnanců		Tržby (v tis. Kč na zamce)		Produktivita práce (v tis. Kč)	
	ČR	Zahraničí	ČR	Zahraničí	ČR	Zahraničí	ČR	Zahraničí
10.1	1 657	11	19 759	1 818	2 817	3 520	395	609
10.3	143	6	2 000	752	2 030	3 323	391	820
10.5	176	16	5 041	3 377	5 018	5 456	569	782
10.6	187	7	2 208	622	3 506	6 097	592	958
10.7	2 909	17	29 183	2 464	944	3 311	331	784
10.8	1 538	37	8 025	7 409	2 212	5 377	454	1 200
10.9	372	10	3 787	1 156	9 719	12 544	933	2 707
10	7 018	108	71 244	17 928	2 685	5 228	435	1 060
11	1 227	26	6 652	7 067	2 789	6 007	638	2 059

Zdroj: MPO, ČSÚ

Protože je masný průmysl jedním z nejvýznamnějších oborů potravinářského průmyslu nejen v ČR, ale i v sousedních zemích, jsou výsledky mezinárodního srovnání podobné výše uvedenému hodnocení celého potravinářského průmyslu. Hrozbou pro český masný průmysl může být dlouhodobá fragmentace zpracovatelských kapacit v porovnání s koncentrací velkých podniků v okolních zemích (zejména v Polsku, Německu), poměrně nízký růst průměrné mzdy v porovnání s okolními zeměmi a nízké tempo růstu investic v porovnání zejména s Polskem a Maďarskem. Při přepočtu hrubých investic k přidané hodnotě je však tempo růstu investic v českém masném průmyslu relativně příznivé, což je ovšem způsobeno spíše nepříznivým vývojem přidané hodnoty, zejména obratu, který je krácen neodpovídajícími cenami výrobků. Strukturální a ekonomické faktory jsou velkým omezením pro další rozvoj konkurenceschopnosti českého masného průmyslu proti okolním zemím.

Ve vazbě na zemědělství je situace nejvíce napjatá u odvětví vepřového masa, kdy není zpracovateli požadována domácí, ale poměrně snadno dostupná zahraniční surovina určená

zejména do masných výrobků, které nacházejí uplatnění především na domácím a z části i zahraničním trhu. Zlepšení situace je podmíněno zlevnění domácí suroviny, uzavíráním nevyužitých kapacit a zejména zlepšením organizace a spolupráce napříč vertikálou (odbytové organizace na úrovni prvovýrobců za účelem lepší distribuce suroviny), inovacemi v masné produkci, jako je např. program fermentovaných výrobků a zlepšením marketingu.

V rámci výzkumného projektu ÚZEI¹¹ byly identifikovány příčiny selhávání obchodních vztahů ve vertikále za pomoci dotazníkového šetření mezi zpracovateli masa. Respondenti nejčastěji uvedli, že cena zahraniční suroviny je nižší než cena domácí suroviny. Ze zahraničí nakupují podniky speciální části výsekového masa (především vepřového) určené zejména pro výrobu masných výrobků, protože tuzemský dodavatel (prvovýrobce) není schopen v pravidelných dodávkách pokrýt aktuální poptávku v požadovaném objemu a kvalitě. Z těchto důvodů zpracovatelé využívají nákupu potřebných partií vepřového masa v zahraničí.

Nejvýznamnějšími limity růstu zpracovatelů masa jsou rizika personální dostupnosti zaměstnanců pro bourání a zpracování a kvalita učňovského školství. Naopak jako nejméně závažné limity hodnotili respondenti dostupnost investičních podpor z veřejných zdrojů a dostatek místa k rozšíření kapacit. Investičními prioritami dle šetření jsou automatizace výroby, vázicí a balicí technika; svozové a rozvozové dopravní prostředky, nákup pojízdné prodejny; výstavba skladových a administrativních prostor, rozšíření sítě prodejen; investice do udržení kvality a do specializace výroby; investice do snižování zátěže životního prostředí.

Dle respondentů dlouhodobé působení obchodních řetězců v ČR bylo příčinou snížení kvality masa a masných výrobků v nabídce konečným spotřebitelům a ke zvýšení poptávky po českém masu je nutná osvětová kampaň pro konečné spotřebitele. Dále i kupní síla obyvatel se zdá být důležitým faktorem ovlivňujícím rozhodování obchodníků o tom, které druhy masa jsou určeny pro domácí trh a které spíše pro zahraniční trh.

Respondenti také uváděli hlavní příčiny nízké konkurenceschopnosti českého masného zpracovatelského průmyslu vůči zahraničí. Jsou jimi příliš zdoluhavý proces podpory exportu (zahraniční zákazníci si mezitím najdou jiného dodavatele); chybějící kvalifikovaná pracovní síla; nerovné dotační podmínky v EU mezi jednotlivými zeměmi; zastaralé technologie; nedostatek dobré genetiky jatečných zvířat za konkurenční ceny; nízká kupní síla obyvatel; předimenzovaná maloobchodní síť především nadnárodních řetězců; tlak řetězců na co nejnižší ceny; velký objem dováženého masa do ČR za dumpingové ceny.

Podle názoru Svazu chovatelů masných plemen je v ČR hlavním problémem ve výrobové vertikále odvětví hovězího masa nedostatečný zájem zpracovatelů o cenové rozlišení kvality nakoupeného jatečného skotu. Hodnocení JUT skotu prostřednictvím systému SEUROP je spíše formálního rázu a rozdíly mezi kvalitativními třídami jsou minimální.

Vyšší kvalita suroviny není českým masným zpracovatelským průmyslem odpovídajícím způsobem ohodnocena, což vede k tomu, že čeští chovatelé masných plemen mají minimální zájem o výkrm jatečného skotu a orientují se především na export, zástavových zvířat určených pro finální výkrm v jiné zemi. Ceny zemědělských výrobců za jatečná zvířata (zejména intenzivnějších masných plemen) jsou v zemích EU 15 dlouhodobě výrazně vyšší, takže i v tomto případě jsou nejkvalitnější jatečná zvířata exportována.

Někteří chovatelé masných plemen skotu mají snahu svou produkci realizovat na českém trhu a rovněž se zaměřují za vlastní zpracování (případně i porážku) a prodej realizují vlastními silami (faremní prodejny, rozvoz masa a masných výrobků, realizace přes restaurace atd.).

Situaci by podle Svazu chovatelů masných plemen částečně mohly řešit exporty zpracovaného hovězího masa z ČR do třetích zemí (zejména na asijský trh). To by však

¹¹ Interní výzkumný projekt 1294 „Maso – Strategická analýza oboru zpracování masa a výroby masných výrobků v ČR“

předpokládalo, že dodávky masa budou pravidelné a v požadovaných objemech, standardní a vyrovnané kvalitě. K uzavření bilaterálních dohod je ale nutná součinnost státní správy a v neposlední řadě také zájem o tyto aktivity ze strany velkých masných zpracovatelských podniků se na těchto trzích prosadit. Situaci na českém trhu nezlepšuje ani prakticky neexistující osvěta a propagace ve vztahu ke spotřebitelům o konzumaci kvalitního hovězího masa. Svaz chovatelů masných plemen se snaží toto řešit například alespoň prostřednictvím projektu www.milujuhovezi.cz.

Dle Svazu chovatelů prasat stále existují velké rozdíly mezi jatkami, které způsobují obtížné srovnání ceny. Používají se různé přístroje ke klasifikaci a ve výsledku je poměrně velký rozdíl ve výsledcích. Některá jatka platí dopravu, jiná ne. Jsou poměrně velké rozdíly v konfiskátech a dalších podmínkách smluv. Trh je tak dost rozdrobený.

Proces zpracování vepřového masa je rozdělen na porážky a zpracovatelské podniky. Zájmy obou jsou dost rozdílné. Tuzemská jatka porážejí především zvířata od českých chovatelů a dovoz jatečných prasat do ČR je zanedbatelný. Od roku 2012 se počet importovaných jatečných prasat trvale snižuje a většina poražených zvířat pochází z tuzemských chovů (v průměru let 2012-2017 činil podíl poražených jatečných prasat z dovozu na celkových porážkách necelá 3 %, v roce 2012 byl 5,0 %, do roku 2017 klesl až na 0,5 %). Naproti tomu zpracovatelé nakupují surovinu jak od tuzemských jatek, tak i maso ze zahraničí, aby tak stačili pokrýt svými produkty tuzemskou poptávku. Ta je dlouhodobě poměrně stabilní. Uplatnit produkci na zahraničním trhu (evropském) je pro české zpracovatele obtížné, neboť evropský trh je ve vepřovém mase výrazně přebytkový. Tomu odpovídá i bilance zahraničního obchodu ve vepřovém mase, které je dlouhodobě výrazně pasivní, naproti tomu ve výrobcích (konzervy, uzenky, salámy) má ČR bilanci aktivní. Naše porážky jsou v evropském kontextu z hlediska kapacit jen malé a střední. Z toho pramení jejich malá schopnost hledat možnosti exportu v porovnání s konkurenty např. z Německa, Polska, Dánska, Belgie.

U českých domácností roste poptávka po balených a chlazených variantách masa s vyšším obsahem masa. Zároveň roste zájem o informace o obsahu produktu a výhodami, které produkt nabízí. Balené chlazené uzenářské výrobky získávají na popularitě u českých spotřebitelů, kterým je nabízena vyšší kvalita u značkových produktů a privátních značek. Také se stává populárnější chlazená paštika, zejména díky široké nabídce variant s příchutí bylin, ovoce a masa. Kromě toho je prodej podpořen snahami předních výrobců o zlepšení standardů kvality zvýšením obsahu masa ve výrobcích a snížením množství solí, umělých přísad a konzervačních látek.¹²

Zpracování a konzervování ovoce, zeleniny (CZ-NACE 10.3)

Obor nepatří k pilířům výroby potravinářských výrobků, ale jeho význam je dán vysokou výživovou hodnotou produkce. Objem produkce je poměrně značně kolísavý:

- výrobky z ovoce jsou spojeny se změnami objemu produkce (závisí na domácích surovinách či získaných ze zahraničí),
- předpoklady pro růst domácí produkce jsou vytvářeny zvětšením celkové výměry ovocných sadů,
- neúroda u některých druhů se však může týkat i zemí, z nichž je surovina dovážena, což zhoršuje i domácím zpracovatelským firmám jejich situaci.
- obdobně tomu je u zeleniny, avšak v zelinářství jsou v rámci vhodných regionů v širší míře vytvářeny předpoklady pro obnovení daného sektoru, např. s využitím skleníků,
- výkyvy v produkci u výrobků z brambor jsou také spojeny s kolísáním sklizní

¹² Euromonitor International (2019): Processed Meat and Seafood in the Czech Republic.

V ekonomické oblasti není pozice oboru příliš silná. Zvýšení tvorby přidané hodnoty, včetně přidané hodnoty na zaměstnance by vytvářelo příznivé předpoklady pro navyšování investic a spolu s podporou z veřejných zdrojů by se vytvářely potřebné předpoklady pro stabilizaci a postupně i pro další rozvoj oboru. Perspektiva oboru bude spojena jak s moderními zpracovatelskými kapacitami, tak také s atraktivní nabídkou výrobků z brambor, ovoce a zeleniny, a to diferencovanou pro jednotlivé skupiny spotřebitelů podle věku a dalších kritérií včetně cenové dostupnosti.

Vývoj ekonomiky zpracovatelů ovoce a zeleniny je poměrně nestálý v počtu podnikatelských subjektů (142) a počtu pracovních sil (3 119 v roce 2016). V posledních čtyřech hodnocených letech dochází k růstu tržeb (na 7,7 mld. Kč), osobních nákladů. Daří se zvyšovat produktivitu práce (především v důsledku poklesu pracovníků) – činí 610 tis. Kč a investiční aktivita se také zlepšuje. Nicméně na celkových investicích potravinářství se podílí pouze necelými 4 % (Panorama potravinářského průmyslu, 2017).

Nejpočetnější velikostní skupinou jsou malé podniky, které však generují nejmenší tržby, stejně tak na zaměstnance případnou nejnižší osobní náklady. Jejich investiční aktivita je velmi malá a tempo růstu klesající. Významnou pozici zde mají střední podniky, které zaměstnávají nejvíce osob, generují vyšší tržby než velké podniky a mají nejvyšší investiční aktivitu. Tempo růstu investic je ale rychlejší ve velkých podnicích. Stejně tak i míra investic. V případě MSP je klesající, resp. konstantní.

Z hlediska produktivity práce dominují velké podniky, avšak průměrné tempo růstu je klesající. Podstatně nižší produktivitu práce má kategorie MSP. Nicméně rychleji roste v malých podnicích než středně velkých. Průměrné tempo růstu investic na pracovníka je rychlejší než růst produktivity práce ve velkých a středních podnicích. Naopak v malých podnicích v průměru investice na zaměstnance klesají, ale produktivita roste rychleji.

Tabulka 12: Základní ukazatele CZ-NACE 10.3 dle velikosti podniku

Ukazatel	Velikost	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	14-16/08-10
Počet jednotek	malý	122	124	150	145	130	122	131	118	123	0,94
	střední	15	13	13	13	12	12	13	15	15	1,05
	velký	3	3	3	3	3	3	4	4	4	1,28
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	malý	701	708	635	640	633	654	592	569	636	0,88
	střední	1 502	1 334	1 266	1 272	1 197	1 174	1 241	1 594	1 623	1,09
	velký	837	834	876	914	882	882	937	1 029	859	1,11
Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb (mil. Kč)	malý	1 399	1 038	918	1 239	1 214	1 150	1 148	1 102	1 229	1,04
	střední	2 998	2 872	2 640	2 466	2 580	2 504	2 768	3 640	3 951	1,22
	velký	1 935	1 866	1 890	2 053	1 948	1 944	2 180	2 623	2 507	1,28
Osobní náklady (Kč/zam.)	malý	21 718	20 308	21 098	25 065	22 934	23 926	23 512	21 914	24 813	1,11
	střední	22 420	23 826	24 996	24 152	25 277	22 427	23 218	24 507	27 997	1,06
	velký	32 176	32 184	29 770	29 501	31 325	31 102	31 839	36 003	36 918	1,11
Produktivita práce (tis. Kč) - přidaná hodnota na zam.	malý	448	414	414	482	466	449	510	542	533	1,24
	střední	418	482	469	450	454	425	468	439	528	1,05
	velký	806	830	745	646	675	631	596	701	820	0,89
Investice (tis. Kč/zamce)	malý	101	108	199	148	208	108	75	139	32	0,60
	střední	38	62	126	77	43	101	83	93	74	1,11
	velký	254	130	83	100	90	99	83	156	364	1,29
Míra investic (%)	malý	5,09	7,39	13,79	7,67	10,84	6,16	3,88	7,19	1,68	0,49
	střední	1,89	2,86	6,02	3,98	2,01	4,75	3,71	4,05	3,02	1,00
	velký	11,00	5,79	3,83	4,47	4,06	4,51	3,59	6,13	12,48	1,08

Zdroj: MPO, ČSÚ

V ČR docházelo v období 2008-2016 ke zvětšování průměrné velikosti podniků, respektive k růstu produkce zpracovaného ovoce a zeleniny na podnik. V absolutní hodnotě produkce na podnik však tento obor výrazně zaostává za Německem a Rakouskem. Zejména Německo je charakteristické relativně velkými zpracovatelskými kapacitami pro ovoce a

zeleninu (průměrná produkce na podnik 14 501 tis. EUR, zatímco v ČR 2 117 tis. EUR na podnik v roce 2016).

Problémem je klesající produktivita pracovních sil ve zpracování a konzervování ovoce a zeleniny v ČR hlavně v porovnání s roky 2008-2010 (do období 2014-2016 pokles o 19 %), nicméně v posledních letech sledovaného období se produkce vrací s určitými výkyvy zpět k počátečním hodnotám. Stále je však produktivita práce druhá nejnížší v porovnání s okolními zeměmi (po Slovensku). Problém však není v horší nákladovosti výroby, jak vyplývá z podílu výkonové spotřeby k obratu, ale v automatizaci technologických postupů a nedostatečném surovinovém zázemí.

Problémem jsou také výrazně nižší mzdy v podnicích zpracovávajících ovoce a zeleninu v zemích Visegrádské čtyřky v porovnání s Německem a Rakouskem. Mzdová úroveň je navíc značně rozkolísaná vlivem nestabilních hospodářských výsledků oboru. ČR má ještě nižší průměrnou mzdu než Polsko, které do ČR dováží produkci ovoce a zeleniny. Celkově výrazně horší ekonomické situaci odpovídá i relativně nízká investiční aktivita, která se sice v čase zlepšuje, nejen v ČR, ale i v okolních zemích. Výrazně do modernizace a rozvoje zpracování ovoce a zeleniny investují Německo a Polsko.

Oslabení pozice tohoto oboru souvisí především s přílivem importu ze zemí s lepšími přírodními podmínkami, organizací produkce a vlastnictvím zpracovatelských závodů¹³ (např. v Polsku je významné propojení mezi zpracovateli, producenty, poradenstvím a výzkumem). Dále k oslabení pozice přispívá vzrůstající zájem spotřebitelů o čerstvé ovoce a zeleninu, které jsou dnes běžně na trhu celoročně.

Dochází k vyšší spotřebě některých druhů produktů, jako například trvanlivé zeleniny (používané pro přípravu různých místních i mezinárodních jídel). České domácnosti nakupují méně zmrazeného ovoce, trvanlivé ovoce a zmrazených zpracovaných brambor. Prodej trvanlivého ovoce a mrazeného ovoce klesal kvůli konkurenci čerstvého ovoce, zatímco trend zdraví měl negativní dopad na prodej zmrazených zpracovaných brambor. U zmrazených zpracovaných brambor, pečené varianty vzbudily silnější zájem a Ardo Mochov přišlo se zajímavou novinkou, tj. Ardo hranolky ze sladkých brambor. Zájem získaly díky tomu, že se více používají při vaření u mladších domácností.¹⁴

Výroba mléčných výrobků (CZ – NACE 10.5)

Mléko a mléčné výrobky patří v ČR, v EU a v mnoha částech světa k základním potravinám, což je dáno jejich skladbou – obsahem základních živin, minerálů a vitamínů. V evropské stravě jsou výrobky na bázi mléka jen těžko nahraditelné. Uvedenými skutečnostmi je dán význam oboru, který:

- je spojen se světovým trhem a prošel v posledních letech složitým obdobím (krize, opuštění kvótového systému aj.),
- situace na trhu s mlékem se do určité míry stabilizovala, ale stále zůstávají v EU přebytky,
- skladba produkce mléčných výrobků v ČR se mění podle poptávky i cen,
- téměř ¼ mléka je prodávána do zahraničí prostřednictvím odbytových organizací,

¹³Podle dat Ministerstva průmyslu a obchodu a ČSÚ je v ČR vlastněno zahraničními vlastníky 6 % podniků v CZ-NACE 10.3. Tyto podniky zaměstnávají 40 % pracovních sil v oboru, což ukazuje na skutečnost, že v zahraničním vlastnictví jsou převážně větší zpracovatelské kapacity.

¹⁴ Euromonitor International (2019): Processed Fruit and Vegetables in the Czech Republic.

- na druhé straně činila hodnota dovozu 14,7 mld. Kč (2016), přičemž na této hodnotě výrazně participují sýry, tvarohy, konzumní mléko a jiné mléčné výrobky importované především z Německa a Polska.

Z ekonomického pohledu obrat oboru představuje zhruba 15 % z výroby potravinářských výrobků. V zájmu zvyšování efektivnosti oboru a udržení pozitivní obchodní bilance s mléčnými výrobky je žádoucí zvýšit výkonnost a konkurenceschopnost oboru především na domácím trhu, cestou vyšší spotřeby mléka a mléčných výrobků s marketingovou podporou kvalitní a inovované produkce a udržet export na tradičních teritoriích.

V mlékárenském průmyslu v posledních třech hodnocených letech vzrostl počet zaměstnanců (8 414), zvýšilo se ohodnocování zaměstnanců i produktivita práce (777 tis. Kč) (Panorama potravinářského průmyslu, 2017). Počet podniků v oboru činí 176 jednotek. Vývoj oboru lze hodnotit jako pozitivní, nicméně dochází k poklesu tržeb i investic do hmotného a nehmotného majetku (Panorama potravinářského průmyslu, 2017).

Z hlediska počtu podniků mají významnou pozici malé podniky, dosahují však nejnižších tržeb. Spolu se středními podniky se však dokáží objemem rovnat velkým podnikům. Produktivita práce malých podniků v posledních letech výrazně narostla a lze ji srovnat s hodnotami velkých podniků. Tempo růstu produktivity práce je ale rychlejší než v případě velkých společností. U všech velikostních kategorií tempo růstu produktivity práce převyšuje tempo růstu investic na pracovníka, čímž lze předpokládat neefektivní užití vložených prostředků, především u velkých podniků. Nejvíce v mlékárenském průmyslu investují velké podniky. Podíl investic na tržbách je v posledních dvou letech nejvyšší u malých podniků, ale průměrné tempo růstu je neměnné.

Tabulka 13: Základní ukazatele CZ-NACE 10.5 dle velikosti podniku

Ukazatel	Velikost	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	14-16/08-10
Počet jednotek	malý	115	121	162	161	148	139	143	134	139	1,04
	střední	35	36	38	33	32	30	31	30	28	0,82
	velký	9	8	7	8	8	9	7	8	9	0,98
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	malý	788	772	638	801	694	619	644	637	601	0,86
	střední	3 962	4 209	4 214	3 661	3 567	3 293	3 633	3 459	3 273	0,84
	velký	4 538	4 367	4 249	4 071	4 060	4 347	3 820	4 271	4 540	0,96
Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb (mil. Kč)	malý	2 073	1 660	1 785	2 331	1 700	1 807	2 377	2 437	2 348	1,30
	střední	19 078	17 922	20 176	18 810	19 135	19 218	20 771	18 243	16 309	0,97
	velký	19 933	16 310	15 070	17 747	17 312	20 149	19 507	19 526	19 857	1,15
Osobní náklady (Kč/zam.)	malý	23 257	23 869	25 587	25 037	24 213	25 250	25 604	28 540	45 466	1,37
	střední	29 023	29 348	30 800	31 965	32 352	32 554	31 629	33 776	32 693	1,10
	velký	28 322	29 750	31 424	33 564	33 301	34 968	33 727	33 043	34 972	1,14
Produktivita práce (tis. Kč) - přidaná hodnota na zam.	malý	336	455	433	419	448	456	714	607	834	1,76
	střední	537	587	576	588	711	765	656	731	779	1,27
	velký	585	672	616	654	649	741	672	653	769	1,12
Investice (tis. Kč/zamce)	malý	137	160	141	142	169	168	99	313	261	1,53
	střední	164	150	151	156	181	178	279	174	173	1,34
	velký	127	62	92	90	72	150	145	177	148	1,68
Míra investic (%)	malý	5,19	7,44	5,05	4,87	6,91	5,74	2,67	8,17	6,67	0,99
	střední	3,42	3,52	3,16	3,04	3,38	3,05	4,88	3,29	3,46	1,15
	velký	2,89	1,65	2,60	2,06	1,70	3,23	2,85	3,87	3,39	1,42

Zdroj: MPO, ČSÚ

Dle Českomoravského svazu mlékárenského zrušením režimu mléčných kvót došlo k dalšímu zostření konkurence na trhu, což vede ke koncentraci prvovýroby mléka a snižování počtu producentů. Ve zpracovatelském průmyslu po vstupu do EU došlo také ke změnám (tj. koncentrace a potřebná specializace podniků za účelem konkurenceschopnosti na unijním trhu). V současnosti se mléko zpracovává pouze v 35 průmyslových mlékárnách (v roce 1989 se zpracovávalo ve 113 mlékárnách). Mimo rozsáhlého úbytku mlékáren byly dále zlikvidovány některé sušárenské kapacity. Značný objem syrového mléka je dodáván od výrobců ke

zpracování do zahraničí. Odsun syrového kravského mléka do zahraničí je vyvolán zejména vyšší cenovou nabídkou z německých mlékáren oproti nabídce českých zpracovatelů. Vzhledem k uzavření dlouhodobých smluv přímo mezi zemědělci a zahraničními odběrateli nelze předpokládat, že by byly v následujícím období tyto smluvní vztahy ukončeny, ale naopak by mohlo dojít ještě k dalšímu mírnému nárůstu.

V odvětví prakticky neexistuje vertikální integrace. Historické snahy o kapitálové propojení zemědělské výroby mléka se zpracováním skončily neúspěšně. Mlékárny s družstevními podíly neobstály v ekonomickém prostředí a ukončily svou činnost nebo byly prodány a transformovány v podniky firemní povahy. K důvodům lze zařadit nestabilitu ekonomického prostředí, ale i nejednotnost a nezkušenost členů v otázkách strategie a managementu. V pozdějších letech snahy o vertikální integraci ochably. Nyní tato otázka znovu ožívuje, ale není realizována. Příklady ze zahraničí ukazují odlišnou situaci. V Německu nakupují družstevní mlékárny téměř dvě třetiny mléka vyrobeného německými zemědělci a jen třetina mlékáren má firemní povahu. V Dánsku je zcela specifická situace a téměř veškeré mléko (zhruba 97 %) je zpracováváno družstevními mlékárnami. V Nizozemsku se značná část vyrobeného mléka zpracovává přímo na farmách, ovšem zpracování mléka mimo farmu je založeno na družstevním vlastnictví. Všichni zemědělci dodávající mléko do mlékárny jsou zároveň podílníky mlékárny.

Dodavatelsko-odběratelské vztahy ve výrobní mléčné vertikále jsou často velmi diskutovanou problematikou, zejména pokud se týká dodávek zpracovatelů mléka do obchodních řetězců, kdy se často poukazuje na „zneužívání ekonomické převahy“ obchodníků, kteří při uzavírání smluvního vztahu i v průběhu jeho realizace podle dodavatelů používají tzv. „nekalé“ obchodní praktiky. Významný podíl mléka však vyjednávají jako zprostředkující zástupci prvovýrobce tzv. odbytová družstva. Ta prodávají přibližně 2/3 objemu v ČR produkovaného mléka. Vyjednávací pozice zprostředkujících odbytových družstev, je jednoznačně silnější než v případě přímých smluvních vztahů prvovýrobce - zpracovatel.

Nižší technologická vybavenost je zejména problémem menších podniků a jejich pomalejší modernizace. Nicméně dochází k postupné modernizaci zpracovatelských kapacit v ČR a vstupu zahraničního kapitálu do zpracovatelského průmyslu.

Trend zdravého životního stylu posiluje prodej čerstvého mléka a ochucených mléčných nápojů, zatímco trh s trvanlivým mlékem se blíží nasycení. Mléko bez laktózy i nadále vzbuzuje zájem v důsledku zdravých trendů a pokračuje dynamický růst i jiných mléčných alternativ v důsledku zdravého životního stylu. Sójové nápoje jsou nejrozšířenější alternativní kategorií a prognózuje se pomalejší nárůst.¹⁵

Trend zdravého životního stylu u jogurtů se zaměřují na obsah bílkovin (jogurty s proteinem a řecký jogurt jsou spotřebiteli považovány za zdravější možnosti). Čeští spotřebitelé i nadále oceňují obyčejný jogurt, protože je považován za zdravý a mnoho spotřebitelů jej rádo míchají s vlastními zdravými ingrediencemi, jako jsou ovoce, ořechy a semínka. Na trhu s jogurtovými nápoji roste zájem o varianty se sníženým obsahem tuku. Kysané mléčné výrobky úspěšně konkurují jogurtovým nápojům, protože obsahují přírodní probiotika. Ochucené varianty jsou populárnější a vývoj nových produktů, jako je Chocoňská kyška z Chocoňské mlékárny, zvýšil odbyt. V souladu s rostoucím počtem obyvatel s laktózovou intolerancí se zvyšuje poptávka po variantách bez laktózy. Roste však i počet obyvatel, kteří netrpí laktózovou intolerancí, ale volí výrobky bez laktózy, a to díky trendu zdravého životního stylu.¹⁶

¹⁵ Euromonitor International (2019): Drinking Milk Products in the Czech Republic.

¹⁶ Euromonitor International (2019): Yoghurt and Sour Milk Products in the Czech Republic.

Balený tvrdý sýr získává na oblibě a zaznamenává nejrychlejší tempo růstu. Větší počet obyvatel volí tento druh sýrů kvůli svému pohodlí. Nejvíce se konzumuje tvrdý a měkký sýr, zatímco prodej taveného sýra klesá, protože je vnímán jako méně zdravý. Jako zdravý je vnímán měkký sýr, proto zaznamenal silný nárůst odbytu. Roste i popularita italské kuchyně a v tomto důsledku rostla i konzumace mozzarely. Trend grilování vedl k vyššímu prodeji měkkých sýrů, přičemž výrobci se připravili na sezónu tím, že uvedli speciální edice hermelínů na grilování obsahující bylinky a koření. V kategorii sýrů dominují termizované sýry. Jejich podíl však klesá, nicméně značky smetanového sýra jako je Lučina od Savencia Fromage and Dairy Czech Republic získaly zdravější image.¹⁷

Výroba mlýnských a škrobářských výrobků (CZ-NACE 10.6)

V oboru v posledních třech letech dochází k mírnému poklesu počtu podniků a současně k nárůstu počtu pracovníků, což souvisí s rostoucími osobními náklady (Panorama potravinářského průmyslu, 2017). Pozitivním trendem je, že v posledních letech v souvislosti s růstem počtu zaměstnanců dochází i k růstu produktivity práce, která je v roce 2016 téměř na shodné úrovni, jako je průměr potravinářského průmyslu (Panorama potravinářského průmyslu, 2017). Tržby oboru jsou poměrně nestabilní a odvíjí se od ceny a kvality surovin, které mohou přinášet velké ztráty v hospodaření (Panorama potravinářského průmyslu, 2017; Svaz průmyslových mlýnů ČR).

Investiční aktivita je při komparaci s potravinářským průmyslem nízká (Panorama potravinářského průmyslu, 2017).

Jako v předešlých oborech, v kategorii malých podniků dochází k rozšiřování podnikatelské základny. Pozitivně lze hodnotit i vývoj tržeb v MSP, stejně tak i osobních nákladů. Produktivita práce v malých podnicích je nižší než ve středních a klesající. Naopak tempo růstu ve středních podnicích je rychlejší. Investiční aktivita malých podniků je nižší než středních podniků. Tempo růstu investic na zaměstnance je vyšší než tempo růstu produktivity práce (dokonce klesající) u malých podniků. Naopak střední podniky své zdroje využívají efektivně a produktivita práce roste rychleji než investice na zaměstnance. Podíl investic na tržbách je v posledním hodnoceném roce srovnatelný. Z dlouhodobějšího hlediska je ale vyšší ve středních podnicích. Průměrné tempo růstu v MSP je ale klesající. Součástí kategorie středních podniků do roku 2012 jsou i velké podniky, jejichž počet je nižší než tři, proto nemohou být uvedeny samostatně.

Tabulka 14: Základní ukazatele CZ-NACE 10.6 dle velikosti podniku

Ukazatel	Velikost	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	14-16/08-10
Počet jednotek	malý	112	128	141	174	191	175	185	179	176	1,42
	střední	18	18	18	16	16	15	16	16	15	0,88
Průměrný evidenční počet	malý	1 011	866	851	941	919	871	838	851	825	0,92
	střední	2 229	2 261	2 025	1 905	1 894	1 744	1 814	1 909	1 965	0,87
Tržby za prodej vlastních výrobků a	malý	5 045	3 252	2 907	4 102	4 181	4 805	4 104	3 819	3 588	1,03
	střední	5 441	4 617	4 705	5 155	5 311	5 298	5 532	6 069	6 200	1,21
Osobní náklady (Kč/zam.)	malý	29 072	31 744	30 780	29 155	29 167	30 538	31 485	31 034	33 037	1,04
	střední	29 790	30 282	32 960	33 487	34 396	34 134	34 640	35 561	38 221	1,17
Produktivita práce (tis. Kč) - přidaná	malý	711	746	622	514	471	532	617	606	563	0,86
	střední	612	615	654	692	669	653	738	755	1 063	1,36
Investice (tis. Kč/zamec)	malý	113	337	203	147	189	104	116	317	267	1,07
	střední	168	160	160	170	214	127	186	154	203	1,11
Míra investic (%)	malý	2,27	8,98	5,93	3,37	4,15	1,89	2,38	7,05	6,15	0,91
	střední	6,89	7,82	6,90	6,28	7,62	4,18	6,10	4,85	6,44	0,80

¹⁷ Euromonitor International (2019): Cheese in the Czech Republic.

Zdroj: MPO, ČSÚ

Problémem mlýnů a škrobáren v ČR je relativně nízká hodnota produkce na podnik v porovnání s většinou sledovaných zemí kromě Slovenska. Produktivita práce je nejnižší bez znatelného dlouhodobého trendu, avšak v posledních letech se produktivita práce zlepšovala. Produktivité pracovních sil odpovídá i nízká mzdová úroveň v oboru. Nákladovost výroby měřená výkonovou spotřebou k obratu je nejméně příznivá ze sledovaných zemí. Relativně špatné ekonomické situaci v oboru odpovídá i nízký objem investic v porovnání s Německem a Rakouskem, ovšem investice a míra investiční aktivity se v posledních letech sledovaného období zvyšovaly. Na konkurenceschopnost mlýnů a škrobáren je navázána výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků.

Dle Svazu průmyslových mlýnů ČR je mlýnský obor závislý na ceně a kvalitě surovin, jejíž kolísání přináší ztráty v hospodaření. Cena suroviny tvoří 75 až 80 % nákladů. Obor je málo ziskový s nízkými maržemi v důsledku absence výrobků s vyšší přidanou hodnotou. Řada zpracovatelů nemá dostatečné skladovací kapacity na obilí. Využití kapacit pšeničných mlýnů činí přes 80 %, žitných mlýnů pod 50 %. Obor se snaží o vertikální integraci s pekárny a těstárnami.

Privatizace mlýnských podniků neumožnila nepřetržitý vývoj a rozvoj. Tím došlo k oddělení výroby směsí a zlepšujících přípravků mouky. Dále speciálních výrob například cereálních dětských kaší, extrudovaných výrobků a v neposlední řadě i vertikální integraci s pekárny a těstárnami. Určitá vertikální integrace sice existuje, ale většina mlýnských podniků vyrábí a prodává pouze krupice, mouky a otruby.

Výrobně technická koncentrace mlýnů probíhala již v padesátých a šedesátých letech, částečně násilným způsobem. Další vlna koncentrace v 90. letech nebyla realizována. Naopak začala obnova zastaralých výrobních kapacit a výstavba nových malých nekonkurenčních kapacit. Nakonec ale došlo k útlumu a likvidaci těchto nových kapacit a k přirozené koncentraci a přebírání objemů semelku silnějšími mlýnskými podniky.

Problémem mlýnů je nekonsolidovaná situace v segmentu pekáren. Působí zde vysoké přebytky výrobních kapacit, a navíc se začínají projevovat rozdíly v úrovni jejich infrastruktury. Lepší podniky již vyhovují těm nejnáročnějším požadavkům na bezpečnost potravin. Naopak existují pekárny, které neinvestují a zaostávají. Tím je současně ohrožena existence mlýnů, které jim dodávají mouky. Proto se také stále více prosazuje vertikální integrace mlýnů s pekárny. Dokonce se dá říci, že mlýny často drží své pekárny, například i příznivou cenou mouky.

Z hlediska spotřebitelských trendů dochází k růstu spotřeby snídaňových cereálií se obsahem cukru, palmového oleje a vyšším obsahem bílkovin a superovoce. Čeští spotřebitelé také preferují bílkoviny, vysoký obsah vlákniny, ovoce a ořechů, ale také superpotraviny jako je goji, acai, brusinky, rakytník, mango a chia semínka. Snídaňové cereálie bez lepku také získávají širší spotřebitelskou popularitu i mezi lidmi, kteří celiakií netrpí. Instantní cereální kaše zaznamenávají i nadále růst poptávky. Zájem je posílen i zavedením nových variant s nižším obsahem cukru a wellness ingrediencemi.¹⁸

Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků (CZ-NACE 10.7)

Pekárenský průmysl patří mezi nejvýznamnější obory potravinářské výroby. Zaměstnává nejvíce osob potravinářského sektoru (tj. 34,4 % v roce 2016) a nachází se zde nejvíce podniků

¹⁸ Euromonitor International (2019): Breakfast Cereals in the Czech Republic.

(43,3 % v roce 2016). I přes jeho významnost dlouhodobě dochází k poklesu počtu pracovníků. Produktivita práce je vzhledem k vyššímu podílu ruční práce u řemeslných pekáren nízká, je pod průměrnou výší potravinářství, stejně tak i osobní náklady. I přes velikost tohoto sektoru jsou tržby nižší a rozkolísané (Panorama potravinářského průmyslu, 2017). Investice do oboru od roku 2010 rostou, vyjma poklesu v roce 2016. Do té doby se obor podílel na investicích potravinářství v průměru 30 % (Panorama potravinářského průmyslu, 2017). Pekárenský obor prochází postupnou restrukturalizací. Dominantní ve výrobě jsou průmyslové provozy s dostatečnými výrobními kapacitami, ale také se specializací omezený výrobků. Tyto provozy aplikují systémy automatizace a komplexní mechanizace s nižšími požadavky na počty pracovníků a dochází tak k růstu produktivity práce (Svaz průmyslových mlýnů ČR, Svaz pekařů a cukrářů v ČR).

Mezi průmyslovými pekárny okresního typu dochází ke konkurenčnímu boji a jejich úroveň se velmi diferencuje. Kdo investuje, má šanci se udržet na trhu, ale kdo zachovává původní technologii bez potřebné mechanizace a bez úprav potřebných k inovaci výrobků a bezpečnosti potravin, nemá na trhu šanci uspět. Proces jejich zániku však trvá příliš dlouhou dobu, což oslabuje i progresivní podniky (Svaz průmyslových mlýnů ČR, Svaz pekařů a cukrářů v ČR).

Situace v oboru vede k výrobně technické i kapitálové koncentraci, zvyšování produktivity práce a automatizaci výroby. Tím dochází k zpřesňování technologických parametrů v celé vertikále, prosazují se různé systémy řízení a bezpečnosti potravin, proto je i nutná technologická spolupráce v celé vertikále (Svaz průmyslových mlýnů ČR).

Obor má nízkou společenskou prestiž a atraktivitu, což se odvíjí od nízké mzdy a nastává problém se získáváním mladých kvalifikovaných zaměstnanců (Svaz pekařů a cukrářů v ČR).

Na podnikatelské struktuře pekárenského průmyslu se významně podílí malé podniky (řemeslné pekárny), kde je zaměstnáno nejvíce osob, jejich počty ale klesají. Tržby a osobní náklady malých podniků jsou v oboru nejnižší. Při zohlednění velikostní kategorie MSP však mohou v tržbách konkurovat velkým podnikům.

Produktivita práce je nejvyšší u velkých podniků, nicméně její tempo růstu zůstává konstantní. Nejrychleji roste produktivita práce ve velkých a středních podnicích, pomaleji v malých. Ve velkých podnicích došlo k velmi rychlému tempu růstu investic, nicméně produktivita práce se téměř nezměnila. Ve středních podnicích tempo růstu investic na pracovníka v průměru klesá, nicméně dochází k růstu produktivity práce. V absolutní výši v průměru nejvíce rostou investice ve velkých podnicích, následované malými. Při přepočtu investic na tržby je nejvyšší podíl patrný ve velkých podnicích s nejvyšším průměrným tempem růstu spolu s malými podniky.

Tabulka 15: Základní ukazatele CZ-NACE 10.7 dle velikosti podniku

Ukazatel	Velikost	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	14-16/08-10
Počet jednotek	malý	2 179	2 416	2 578	2 825	2 851	2 842	2 934	3 056	3 232	1,29
	střední	114	113	114	107	103	102	101	106	102	0,91
	velký	18	19	20	19	18	17	21	22	21	1,13
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	malý	12 645	12 737	12 027	12 020	11 815	11 504	10 841	10 655	10 522	0,86
	střední	11 399	10 677	10 553	10 420	10 324	10 349	9 811	10 019	9 875	0,91
	velký	10 491	10 475	10 573	10 144	9 814	8 935	10 136	10 215	9 865	0,96
Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb (mil. Kč)	malý	8 382	7 809	7 785	7 464	7 427	7 920	8 046	8 228	8 443	1,03
	střední	9 433	8 728	7 516	7 706	7 790	9 685	8 221	9 257	9 214	1,04
	velký	14 727	13 630	14 581	16 261	15 935	10 679	12 588	12 347	12 823	0,88
Osobní náklady (Kč/zam.)	malý	16 848	15 710	15 480	15 969	16 380	16 938	17 741	18 058	19 739	1,16
	střední	20 712	21 261	20 978	20 736	21 527	22 185	21 827	22 760	23 726	1,09
	velký	26 310	26 802	26 788	27 309	28 455	26 700	27 765	28 577	30 799	1,09
Produktivita práce (tis. Kč) - přidaná hodnota na zam.	malý	287	278	284	274	265	280	298	315	339	1,12
	střední	316	356	327	327	339	357	366	372	408	1,15
	velký	477	508	498	539	519	415	440	480	564	1,00
Investice (tis. Kč na zamce)	malý	44	41	44	52	57	69	63	78	54	1,52
	střední	104	126	51	55	72	47	88	82	37	0,74
	velký	72	64	75	99	111	89	158	277	97	2,51
Míra investic (%)	malý	6,60	6,63	6,84	8,32	9,12	10,09	8,50	10,09	6,78	1,26
	střední	12,53	15,35	7,16	7,46	9,50	5,04	10,56	8,91	3,94	0,67
	velký	5,12	4,95	5,47	6,20	6,81	7,47	12,69	22,93	7,50	2,77

Zdroj: MPO, ČSÚ

V mezinárodním srovnání je český pekárenský a cukrárenský obor málo konkurenceschopný. Vyznačuje se dlouhodobě nízkou produkcí na podnik, která od roku 2011 soustavně klesá a potvrzuje rozdrobenost oboru vlivem zvyšujícího se počtu podniků v oboru. Produktivita pracovních sil je také na velmi nízké úrovni. Tomu odpovídá i relativně nízká průměrná mzda oboru. Na nízkou produktivitu pracovních sil má vliv nepříznivá nákladovost výroby vyjádřená výkonovou spotřebou k obratu. Ostatní země Visegrádské čtyřky, Německo a Rakousko mají nákladovost výroby příznivější. Investiční aktivita pekařů a cukrářů je rovněž na velmi nízké úrovni, nicméně v posledních letech se zvyšovala, v ostatních sledovaných zemích však také rostla.

Dle Svazu pekařů a cukrářů v ČR vzhledem k nízké rentabilitě a značné rozdrobenosti výrobců do oboru dosud významně nevstoupil zahraniční kapitál (mimo pekárny nadnárodních obchodních řetězců a skupinu United Bakeries), obor je podkapitalizovaný a nemá dostatek zdrojů na investice a modernizace. Trh nemá jasného leadera, dominují pekárny skupin Penam a United Bakeries s podílem cca 29 % trhu.

Významným problémem sektoru je cenová politika obchodních řetězců – nadnárodní společnosti stlačují nákupní ceny základních pekařských výrobků často pod hranici nákladových cen a způsobují tak ekonomické a existenční problémy dodávajících pekáren.

Obor je vzhledem k omezeným finančním zdrojům nucen omezovat investice, což zhoršuje jeho konkurenceschopnost na evropském potravinovém trhu. Dále musí výrobci provádět úsporná opatření v oblasti lidských zdrojů, což vede k jejich postupnému zhoršování. V rámci úsporných opatření dochází i k úsporám v oblasti surovin, kdy pekárny a cukrárny jsou nuceny volit „chudší“ receptury, které se odráží v kvalitě výrobků. V oblasti obchodu budují pekárny sítě svých vlastních prodejen, tak aby si zajistily odbytky pro výrobky z vlastní produkce.

Největším problémem posledních let je nedostatek kvalifikovaných pracovníků v pekárnách a cukrárnách – potravinářské SOU a SŠ negenerují dostatek učňů a středoškoláků, kteří by nahradili odborníky odcházející do důchodu, možnost získat zahraniční pracovníky (režim Ukrajina) je příliš komplikovaná a časově náročná, na úřadech práce nejsou zájemci, kteří by byli ochotni pracovat na třísměnný provoz či o víkendech v pekárnách. Dalším výrazným zhoršením je rostoucí byrokratická zátěž, která citelně postihuje zejména malé a střední výrobce.

Zejména mladší generace spotřebitelů nakupuje více celozrnné, vícezrnné, žitné a špaldové pečivo. Nejoblíbenějším však zůstalo tradiční pečivo (housky, rohlíky, pšeničný a žitný chléb). Jasným trendem jsou snacky, což se projevilo v rostoucí spotřebě sladkého a slané pečiva s větší preferencí nebalených variant (plněné ciabatty, mini pizzy, croissanty s uzeninou, rohlík se slaninou a sýrem). Ze sladkého pečiva vzrostla nabídka koblih s různými polevami a náplněmi. Předpokládá se pokračování popularity snackového pečiva, avšak se silnějším důrazem na wellness, kvalitu a zavedení zdravějších variant. S rostoucí poptávkou po čerstvosti a rostoucím počtem jednočlenných domácností roste spotřeba méně tučných hotových pokrmů.¹⁹

V oblasti cukrovinek zůstávají velmi oblíbené pastilky, žvýkačky či želé, přičemž děti, teenageri i dospělí preferují hravé tvary. Želatinové bonbony s nižším obsahem cukru a větším podílem ovocné šťávy zaznamenaly větší oblibu. Oblíbené jsou také cukrovinky se zdravotními benefity (Vibovit, Mart'anci, Rakytníček).²⁰

Výroba cukru (CZ – NACE 10.81)

Tato výroba má v ČR dlouhou tradici. Počet cukrovarů postupně klesal, zatímco průměrná výroba cukru na 1 cukrovar se zvyšovala. V jednotlivých letech je produkce cukru značně závislá na průběhu cukrovarnické kampaně (je sledována cukernatost řepy, délka kampaně, resp. další veličiny). V současné době na českém trhu působí 5 společností zpracovávajících cukrovou řepu a jedna tzv. suchá rafinerie cukru, zpracovávající meziprodukty pocházející ze třtiny. Spotřeba cukru v ČR pro přímý konzum dlouhodobě klesá, což je trend vycházející ze zdravotních doporučení. Hlavní význam cukru spočívá v uplatnění v navazujících oborech, jako jsou konzervárny či výroba nápojů (energetické nápoje, ochucené, resp. slazené nápoje), ale i výroba cukrářských výrobků, cukrovinek, čokolády a čokoládových výrobků. Cukrová řepa je v cukrovarech zpracovávána též k výrobě obnovitelných zdrojů energie – bioetanolu, bioplynu, hnojiv a krmiv. Cukr se též uplatňuje na zahraničních trzích, a to i mimo území EU.

V ČR tedy momentálně funguje celkem 7 řepných cukrovarů, které zaměstnávají 1 337 zaměstnanců. Počet podniků i zaměstnaných osob je v posledních třech letech konstantní. Nestabilní vývoj je zřejmý u ukazatele tržby, kde meziročně došlo k poklesu. Pozitivně lze vyhodnotit růst produktivity práce. Tempo růstu je však pomalejší než růst osobních nákladů.

V současné době je cukrovarnický sektor na hranici udržitelnosti. Nadvýroba cukru po ukončení kvót v EU (i ve světě) způsobila pokles cen cukru trvajících již tři roky a stále trvá. Pokles ceny se promítá do cen cukrové řepy, někteří pěstitelé ukončují pěstování řepy. Problémem je volatilita cen cukru v důsledku nadvýroby cukru; variabilita nákladů kvůli rozdílnosti pěstebních podmínek, strojní a technologické vybavenosti pěstitelů a zpracovatelů; pokles rentability pěstování cukrové řepy v kontextu s poklesem ceny cukru i řepy a rozdílných přírodních podmínek v Čechách a na Moravě. Potencionální snížení konkurenceschopnosti výrobců cukru je ve vazbě na snížení evropských a světových cen cukru a ve vazbě na realizační cenu cukrové řepy.

Cukr je nedílnou součástí řady potravin, zejména cukrovinek a v současné době se řadí k často diskutovaným tématům, zejména vzhledem podílu v potravinách. Cukrovinky z rafinovaného cukru a umělá barviva i nadále ztrácejí na atraktivitě. Trend zdravé výživy pokračuje a ovlivňuje spotřebitelské preference v cukrářských výrobcích směrem ke kvalitnějším výrobkům a zvyšuje poptávku po výrobcích obsahující méně cukru, ale více ovocné šťávy a bylinných přísad.²¹

¹⁹ Euromonitor International (2019): Baked Goods in the Czech Republic.

²⁰ Euromonitor International (2019): Sugar Confectionery in the Czech Republic.

²¹ Euromonitor International (2019): Sugar Confectionery in the Czech Republic.

Tabulka 16: Základní ukazatele CZ-NACE 10.81

Ukazatel	2015	2016	2017	2017/2016
Počet jednotek	7	7	7	1,00
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	1 370	1 334	1 337	1,00
Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb (mil. Kč)	9 598	10 232	9 968	0,97
Osobní náklady (Kč/zam.)	44 015	44 729	51 758	1,16
Produktivita práce (tis. Kč) - přidaná hodnota na zam.	1 146	1 774	1 962	1,11

Zdroj: ČSÚ

Výroba nápojů (CZ – NACE 11)

Výroba nápojů představuje samostatný oddíl v rámci zpracovatelského průmyslu. Oddíl zahrnuje produkci veškerých nápojů, do tohoto oddílu však nepatří výroba produktů z kávy a čaje.

V oboru výroby nápojů podniká podstatně méně jednotek a pracuje zde i méně osob. Avšak podniky vykazují vyšší produktivitu práce při komparaci s výrobcí potravinářských výrobků, stejně tak i vyšší osobní náklady. Oba ukazatele v čase rostou. Investiční aktivita je rovněž poměrně vysoká, v čase kolísající. Tržby se v čase zvyšují, stejně tak i počet zaměstnanců a podniků (Panorama potravinářského průmyslu, 2017).

Obor Výroba nápojů je značně heterogenní, částečně podporovaná prostřednictvím Ministerstva průmyslu a obchodu a částečně z Programu rozvoje venkova a rozpočtu Ministerstva zemědělství. Česká republika je čistým dovozcem vína a lihovin, mezinárodně konkurenceschopná je ČR v produkci piva. U lihovin a vína je záporné saldo, tj. 2 mld. Kč, resp. 4 mld. Kč. Soběstačnost ve víně činí 39 %.²²

I přes klesající produkci na podnik, způsobenou fragmentací výrobních kapacit (zejména nárůstem počtu minipivovarů), produktivita práce v českém nápojovém průmyslu roste. Je však stále relativně nízká zejména v porovnání s Německem, Rakouskem a Polskem. K vyšší produktivitě polského nápojového průmyslu přispívá velmi příznivá nákladovost výroby. Průměrná mzda roste, ale výrazně zaostává za Německem a Rakouskem. Absolutní výše investic v čase kolísá, k dlouhodobě rostoucímu objemu investic do nápojového průmyslu docházelo zejména v Německu, který je v produkci nápojů konkurentem ČR.

Z hlediska vazby na agrární surovinu je významná *Výroba vína z vinných hroznů*. Pro tuto komoditu je v podmínkách ČR charakteristické:

- z pohledu střednědobého vývoje při určitých výkyvech, růst celkové spotřeby za současných doporučení veřejných zdravotních institucí k jejímu poklesu (spotřeba dosahuje zhruba 20 l za rok na osobu),
- domácí surovina představuje zhruba ¼ roční spotřeby vína,
- chybějící víno je zajišťováno vysokým dovozem jak suroviny, tak vína, zejména ze Španělska a Itálie.

Ekonomická situace podniků vyrábějících víno je příznivá. Počet podniků v oboru se zvýšil, stejně tak i počet pracovníků a osobních nákladů. Tržby se za poslední čtyři roky zvýšily

²² Dle Zelené zprávy za rok 2018.

včetně produktivity práce. Investice se na celkovém pořízení majetku nápojového průmyslu podílely 10 %.

K dlouhodobému hodnocení mezinárodních rozdílů v produkci, produktivitě práce, mzdové úrovni, nákladovosti a investiční aktivitě neposkytuje Eurostat dostatek dat.

Rozdíly jsou rovněž zřejmé i ve velikostních kategoriích vinařských podniků. Středně velké podniky mají vyšší produktivitu práce, osobní náklady i tržby. Více ale investují menší podniky. Jejich produktivita je ale nižší. V obou hodnocených velikostních kategoriích je tempo růstu produktivity práce vyšší než tempo růstu investic na zaměstnance, což lze vyhodnotit pozitivně.

Tabulka 17: Základní ukazatele CZ-NACE 11.02 dle velikosti podniku

Ukazatel	Velikost	2 008	2 009	2 010	2 011	2 012	2 013	2 014	2 015	13-15/08-10
Počet jednotek	malý	208	209	261	291	284	268	267	266	1,18
	střední	13	11	12	13	13	13	11	12	1,00
Průměrný evidenční počet	malý	477	474	483	484	450	461	613	609	1,17
	střední	1 160	1 012	1 058	1 069	1 049	962	867	942	0,86
Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb	malý	1 036	999	968	1 007	974	997	1 227	1 163	1,13
	střední	3 906	3 450	3 435	3 239	3 276	3 169	3 116	3 459	0,90
Osobní náklady (Kč/zam.)	malý	20 837	22 717	22 484	21 635	23 558	24 153	24 083	25 029	1,11
	střední	29 289	29 750	29 857	31 177	31 905	32 133	34 218	35 849	1,15
Produktivita práce (tis. Kč) - přidaná	malý	548	532	513	532	570	679	590	621	1,19
	střední	804	851	781	827	871	893	1 038	1 170	1,27
Investice (tis. Kč na zamce)	malý	225	370	280	651	501	378	281	372	1,18
	střední	156	152	163	188	165	138	176	215	1,12
Míra investic (%)	malý	10,35	17,57	13,99	31,25	23,10	17,45	14,06	19,49	1,22
	střední	4,63	4,45	5,02	6,20	5,29	4,20	4,88	5,85	1,06

Zdroj: MPO, ČSÚ

Spotřeba nealkoholických nápojů se v ČR odvíjí do značné míry od počasí. Dochází k nárůstu prodeje, protože čeští spotřebitelé častěji navštěvovali restaurace díky zlepšující se ekonomické situaci a měnícímu se životnímu stylu. I přes rostoucí počet spotřebitelů, kteří vyhledávají prémiové značky, privátní značky mají také významnou pozici v nealkoholických nápojích a slouží velké skupině cenově citlivých spotřebitelů. Spotřebitelé dobře reagují na tradiční příchutě, ale snaží se zkoušet i nové, exotické příchutě. Většina nových produktů představuje kombinaci nejméně dvou příchutí, často včetně exotického ovoce. Výrobci i nadále pokračují v rozšiřování sortimentu nápojů se sníženým obsahem cukru nebo bez cukru. Populární je i trend hydratace a benefitů ve formě přidaných vitamínů a minerálů. Inovace obalů je poměrně důležitá, hlavně módní vzhled, zejména při impulzivních nákupech. Největší inovace obalů byly zaznamenány u energetických nápojů. Stále roste obliba ochuceného nealkoholického piva.²³

V současné době jsou v rámci alkoholických nápojů nabízeny i ve větší míře prémiové lihoviny včetně rumu, prémiová ležácká piva balená v plechovkách. Preferovaným typem balení u piva zůstává sklo, ale plechovky získávají mezi českými spotřebiteli také na oblibě. Dochází k nárůstu konzumace alkoholu v domácnostech. Nová generace spotřebitelů následuje různé životní styly a raději konzumují alkoholické nápoje z pohodlí svého domova. Relativně novou kategorií u nás jsou cidery, které zaznamenávají nejdynamičtější růst celkového objemu prodeje, následovaného vínem.²⁴ V současné době pokračuje posun ke kvalitnějším vínům a místním vínům. Zůstává však cenová citlivost a mnoho spotřebitelů nakupuje výrobky v akcích. Víno je považováno jako zdravé, pokud se konzumuje s mírou a pití vína se stále více stává společenskou událostí napříč všemi generacemi. Čeští spotřebitelé stále preferují bílé víno

²³ Euromonitor International (2019): Soft Drinks in the Czech Republic.

²⁴ Euromonitor International (2019): Alcoholic Drinks in the Czech Republic.

před červeným. Nárůst prodeje zaznamenává růžové víno. Prosecco bylo populárnějším během léta, protože nabízí lehké a nízkoalkoholické občerstvení.²⁵

5. EXISTENCE/NEEXISTENCE MOŽNOSTI EFEKTIVNÍHO ŘEŠENÍ V RÁMCI NÁSTROJŮ SZP, KTERÉ LZE UVAŽOVAT V NOVÝCH NÁVRZÍCH SZP

PRV disponuje několika instrumenty, které mohou efektivně přispět k rozvoji zemědělství a potravinářského průmyslu v kontextu rozvoje venkovské ekonomiky a ke zlepšení jejich konkurenceschopnosti (dle čl. 64 nařízení²⁶):

- a) Dle čl. 64 nařízení²⁷ se jedná o Investice. Podpory mohou být poskytnuty na hmotné a nehmotné investice, které přispívají k plnění specifických cílů. Maximální výše podpory činí 75 % způsobilých výdajů, ale lze ji zvýšit.
- b) Dle čl. 71 Spolupráce. U spolupráce je nutné, aby byly zahrnuty dva subjekty, které přispívají k naplnění specifických cílů. Členské státy mohou udělit podporu jako úhrnnou částku pokrývající náklady na spolupráci a náklady na realizované projekty a operace nebo mohou pokrýt pouze náklady na spolupráci a použít fondy z ostatních typů intervencí nebo vnitrostátních či unijních nástrojů podpory na realizaci projektů. Nelze podpořit spolupráci výhradně výzkumných orgánů.

Masný průmysl²⁸

Mezi hlavní problémy masného průmyslu patří především:

- pokles pracovních sil související s nedostatkem kvalifikovaných pracovníků,
- dlouhodobá fragmentaci zpracovatelských, zejména jatečních kapacit v porovnání s koncentrací velkých podniků v okolních zemích,
- nízké tempo růstu investic v porovnání zejména s Polskem a Maďarskem,
- upřednostňování zahraniční suroviny před domácí a obecně velký objem dováženého masa,
- zlevňování domácí suroviny,
- uzavírání nevyužitých kapacit,
- cenová politika obchodních řetězců (stlačování nákupních cen),
- stále se vyskytující zastaralé technologie,
- nedostatečné ohodnocení vyšší kvality surovin,
- záporná bilance zahraničního obchodu ve vepřovém mase.

²⁵ Euromonitor International (2019): Wine in the Czech Republic.

²⁶ Návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví pravidla podpory pro strategické plány, jež mají být vypracovány členskými státy v rámci společné zemědělské politiky (strategické plány SZP) a financovány Evropským zemědělským záručním fondem (EZZF) a Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova (EZFRV), a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1307/2013.

²⁷ Návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví pravidla podpory pro strategické plány, jež mají být vypracovány členskými státy v rámci společné zemědělské politiky (strategické plány SZP) a financovány Evropským zemědělským záručním fondem (EZZF) a Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova (EZFRV), a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1307/2013.

²⁸ Dle emailové komunikace s Českým svazem zpracovatelů masa.

Investiční potřeby oborů²⁹

Masný průmysl v rámci investic dle dat Eurostatu nejvíce investuje do strojů a zařízení (téměř 70 %). Dle ČSZM³⁰ lze v rámci intervencí reagovat na pokles pracovních sil (organizačními inovacemi³¹, obnovovacími³² a rozvojovými³³ investicemi, investicemi do logistiky a odbytu³⁴ a rozvoje kvalifikace zaměstnanců³⁵), nízké tempo investic (inovace produktů³⁶, procesní produktivní³⁷ a procesní neproduktivní³⁸, marketingové³⁹, rekonstrukce⁴⁰ a výstavba nemovitostí⁴¹, investice do logistiky a odbytu a rozvoj spolupráce při vývoji⁴²) a obnovu zastaralých technologií (investice obnovovací, rozvojová a inovace procesní produktivní, procesní neproduktivní).

Tabulka 18: Struktura investic v CZ-NACE 10.1⁴³

NACE	Jednotky	Výstavba budov	Stroje a zařízení	Ostatní (půda, údržba budov)	Průměrná výše investice (tis. Kč)
	%	25,5%	68,8%	5,8%	100%
10.1	tis. Kč	592 271	1 597 681	133 837	2 322 632

Zdroj: zpracování dle dat Eurostatu, MPO a ČSÚ

Odhad investiční potřeby⁴⁴ na následující období činí celkem 28 mld. Kč, ročně 4 mld. Kč.

Tabulka 19: Odhad investiční potřeby CZ-NACE 10.1 v letech 2021-2027 (tis. Kč)

Velikost	Odhad 21-27	Ročně
----------	-------------	-------

²⁹Podklady pro identifikaci investiční potřeby všech analyzovaných oborů vychází z pokladových údajů Eurostatu, který uvádí strukturu investic potravinářských podniků (budovy, stroje a zařízení a ostatní). Tato data byla propojena s údaji o investiční aktivitě (pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku) z ČSÚ a MPO. Potřeba byla stanovena jako průměrné hodnoty ukazatelů za pět let (2013-2017).

³⁰Členové svazu neposkytly dostatečné informace pro hlubší analýzu.

³¹Inovace organizační = zavedení nové organizační metody v podnikových obchodních praktikách, organizaci pracovního místa nebo externích vztazích s cílem zkvalitnit inovační kapacitu podniku či charakteristiky výkonnosti

³²Modernizace – investice obnovovací – náhrada zastaralé technologie, úspora energií a pracovních sil při zachování výrobní kapacity (automatizace, robotizace).

³³Modernizace – investice rozvojová – náhrada zastaralé technologie, úspora energií a pracovních sil při zvýšení výrobní kapacity (automatizace, robotizace).

³⁴Investice do logistiky a odbytu – zvýšení prodejní kapacity, zajištění efektivnějšího rozvozu výrobků nebo nákupu surovin.

³⁵Rozvoj kvalifikace zaměstnanců – training (školení, vzdělávání, poradenství).

³⁶Inovace produktové = zavedení zboží nebo služeb nových nebo významně zlepšených s ohledem na jejich charakteristiky nebo zamýšlené užití.

³⁷Inovace procesní produktivní = zavedení nové nebo významně zlepšené produkce (výrobních metod). To zahrnuje významné změny ve výrobní technice, zařízení a/nebo softwaru.

³⁸Inovace procesní neproduktivní = snížení ohrožení (zátěže) životního prostředí či bezpečnostních rizik (např. zařízení na čištění odpadních vod, zefektivnění odpadového hospodářství).

³⁹Inovace marketingové = zavedení nové marketingové metody obsahující významné změny v designu produktu nebo balení, umístění produktu, podpoře produktu či ocenění.

⁴⁰Rekonstrukce nemovitostí bez zvýšení výrobních, skladovacích nebo prodejních kapacit.

⁴¹Výstavba nemovitostí – zvýšení výrobních, skladovacích nebo prodejních kapacit.

⁴²Rozvoj spolupráce při vývoji nových produktů, postupů a technologií (současná operace 16.2.2)

⁴³Ukazatel investice vyjadřuje pořízení hmotného a nehmotného majetku v daném roce.

⁴⁴Odhad investičních potřeb vychází z ukazatele „Investice“, který zahrnuje pořízení hmotného a nehmotného majetku. Byla provedena predikce tohoto ukazatele na roky 2021-2027. Stejný přístup je uplatňován i u dalších výrobních oborů.

malý	6 097 875	871 125
střední	10 688 041	1 526 863
velké	11 378 122	1 625 446
celkem	28 164 038	4 023 434

Zdroj: zpracování dle MPO a ČSÚ

Největší ohrožení konkurenceschopnosti spočívá v dramatickém nedostatku pracovních sil (zejména s odborností v oboru vzdělání Řezník-uzenář). V této souvislosti je žádoucí tedy podporovat investice vedoucí k úspoře pracovních sil. Potřeba investic do automatizovaných strojních zařízení, zlepšení hygienických standardů, atd. mají svoji důležitost, ale pro udržení/zlepšení konkurenceschopnosti nejsou prioritní. Otázka inovací v masném průmyslu je spíše doménou velkých podniků.

Zpracování ovoce a zeleniny⁴⁵

Mezi hlavní problémy zpracovatelů ovoce patří především:

- zaostávání produkce za zahraničními sousedy,
- klesající produktivita práce, nižší mzdy, nedostatek pracovních sil,
- klesající produkce suroviny na zpracování
- likvidace sadů, likvidace lisoven,
- nízká investiční aktivita,
- velká náročnost na ruční práci.

Úspěšnost na trhu souvisí s investicemi a je třeba neustále investovat a stabilizovat tak trh. Je třeba umožnit podpory, které směřují ke zvýšení přidané hodnoty produkce (např. třídící a balící linky, etiketovačky, technologie zpracování na mošty, marmelády, pyré, přesnídávky, sušení teplem i mrazem, kráječky a loupačky ovoce, odpeckovávačky, mrazící linky, stáček a lahvací linky, linky na výrobu destilátů, likérů, octů, ovocných vín a ciderů – odkalovačky, kvasné nádoby, lisy. Jedná se o technologie obdobné ve vinařství. Dále jsou třeba investice do technologií prodlužujících trvanlivost produkce. V důsledku vysokého podílu ruční práce je třeba investovat do automatizace. Pokud by neexistovala možnost finanční podpory formou dotací, odrazilo by se to pravděpodobně na ceně výrobků. Zpracovatelé využívají spolupráce při výzkumu, vývoji a inovacích, především v souvislosti s bezpečností potravin.

Hlavní problémy zpracovatelů zeleniny⁴⁶:

- zaostávání objemu zpracované produkce za zahraničními sousedy (tuzemský spotřebitel poptává domácí produkci, zpracovatelské kapacity jsou nedostatečné),
- nedostatečné zpracovatelské kapacity mají za následek příliv importu (nutí dodavatele dále zpracovávat a balit mraženou i sušenou zeleninu do zahraničí),
- absence lokálních zpracovatelských kapacit na farmách – efektivní využití podílu velikostně nestandardní produkce,
- klesající produktivita práce, vysoký podíl ruční práce, prudký nárůst ceny práce vytváří tlak na inovace, nedostatek kvalifikovaných pracovníků
- nízká investiční aktivita způsobená dlouhodobým opomíjením sektoru – propagace, investiční pobídky.

⁴⁵ Emailová komunikace s Ovocnářskou unií v ČR a rozhovor s KOLI.

⁴⁶ Emailová komunikace se Zelinářskou unií Čech a Moravy.

Některé druhy (např. květák, červená řepa, pórek) téměř zmizely z důvodu absence zpracovatelského průmyslu. Je žádoucí podpořit mraženou zeleninu (rozšíření). V oblasti konzervárenství udržet stávající provozy a podpořit nově vznikající malé konzervárny. Je třeba podpořit budování zpracovatelských kapacit a obytných družstev se zaměřením na zpracování a krátkodobé uchování zeleniny (tj. investice na výstavbu a nákup technologií pro zeleninu typu „ready to eat“, zeleninu do škol, fresh bistra, zeleninové saláty), nebo upravovaná čerstvá zelenina pro objekty veřejného stravování (loupaná, vakuovaná).

Investiční potřeby oboru

Zpracovatelé ovoce a zeleniny v letech 2013-2017 podstatnou část svých prostředků vynaložili na nákup strojů a zařízení (téměř 80 %). Investiční aktivita tohoto oboru je např. oproti masnému průmyslu velmi nízká. Dle Ovocnářské unie je zásadním problémem nedostatek pracovních sil. Proto je nutné vytvořit jednoduché podmínky pro získávání pracovního povolení pro sezónní pracovníky, což ale není v kompetenci PRV. Proto je potřeba modernizace, tj. rozvojové investice, především robotizace (stroje na sklizeň, řez a další operace) a i inovace procesní produktivní (zavedení zlepšených výrobních metod). Dále je třeba podporovat faremní zpracování ovoce a modernizaci provozů stávajících zpracovatelů. Důvodem je klesající výměra sadů a tím i produkce na zpracování. Nemáme dostačující zpracovatelské kapacity, které zanikají právě kvůli poklesu produkce. Dochází k růstu importu výrobků z ovoce, protože surovinu není kde zpracovat. V této souvislosti jsou třeba investice obnovovací, rozvojové, inovace procesní produktivní, marketingové a zvýšení kvality a zdravotní nezávadnosti výrobků. Dalším problémem je likvidace sadů a lisoven. Za posledních pět let ubyla čtvrtina sadů, kde byla produkována surovina na zpracování, a to z důvodu záporné rentability. Je potřeba i nadále podporovat výstavby nových sadů (současné národní dotace, titul 1.R). I zde vzniká potřeba podpory faremního zpracování a rekonstrukce stávajících zpracovatelských kapacit. Nelze příliš předpokládat budování velkých zpracovatelských kapacit kvůli nedostatku surovin na zpracování. Avšak největším problémem jsou klimatické podmínky. Je třeba budovat protikroupové sítě, závlahy proti mrazu, ohřívání, pálení svící apod.

Tabulka 20: *Struktura investic v CZ-NACE 10.3*

NACE	Jednotky	Výstavba budov	Stroje a zařízení	Ostatní (půda, údržba budov)	Průměrná výše investice (tis. Kč)
	%	17,8%	79,5%	2,7%	100%
10.3	tis. Kč	58 363	259 881	8 810	327 054

Zdroj: zpracování dle dat Eurostatu, MPO a ČSÚ

Odhad investiční potřeby pro zpracovatele ovoce a zeleniny na období 2021-2027 činí téměř 6 mld. Kč, ročně pak 852 mil. Kč.

Tabulka 21: *Odhad investiční potřeby CZ-NACE 10.3 v letech 2021-2027 (tis. Kč)*

Velikost	Odhad 21-27	Ročně
malý	1 274 640	182 091
střední	2 955 561	422 223
velké	1 731 747	247 392
celkem	5 961 948	851 707

Zdroj: zpracování dle dat MPO a ČSÚ

Zpracování mléka⁴⁷

Mezi hlavní problémy mlékárenského průmyslu patří především:

- vysoká konkurence na trhu v důsledku zrušení mléčných kvót
- koncentrace prvovýroby mléka a snižování počtu producentů
- dodávky syrového mléka ke zpracování do zahraničí (vyšší cenová nabídka)
- neexistence vertikální integrace
- zneužívání ekonomické převahy obchodních řetězců při vyjednávání se zpracovateli

Investiční potřeby oboru

Mlékárenský průmysl v letech 2013-2017 nejvíce investoval do strojů a zařízení, nicméně investice do budov představují nejvyšší podíl v rámci hodnocených oborů, tj. 27 %. Dle ČMSM se sektor zainvestoval již před vstupem do EU (hygiena, zdravotní bezpečnost). Je ale i nadále nutné implementovat nové moderní technologické postupy (např. membránové procesy, které zvyšují výtěžnost). Je to však investice velmi drahá, v zahraničí běžně využívaná. V důsledku nedostatku pracovních sil je třeba automatizovat či robotizovat koncové fáze (balící linky, vnitrozávodová logistika). Inovace by se měly spíše zaměřit na zdravý životní styl a reformulace. Důležité je i budování značky kvality, českých cechovních norem, podpora marketingu a osvěta pro spotřebitele. Při neexistenci dotací lze předpokládat snížení konkurenceschopnosti. I naši největší „hráči“ jsou v komparaci se zahraničím malí. Je zde trend centralizace provozů a na to je třeba reagovat podporou inovací. Politika by rovněž měla reagovat na agroenvironmentální požadavky a podporovat je (především tedy v případě zemědělců).

Tabulka 22: Struktura investic v CZ-NACE 10.5

NACE	Jednotky	Výstavba budov	Stroje a zařízení	Ostatní (půda, údržba budov)	Průměrná výše investice (tis. Kč)
	%	27,0%	70,5%	2,5%	100%
10.5	tis. Kč	428 357	1 118 973	39 885	1 587 215

Zdroj: zpracování dle dat Eurostatu, MPO a ČSÚ

Odhad investiční potřeby pro výrobce mléka a mléčných výrobků na období 2021-2027 činí 21 mld. Kč, ročně pak 3 mld. Kč.

Tabulka 23: Odhad investiční potřeby CZ-NACE 10.5 v letech 2021-2027 (tis. Kč)

Velikost	Odhad 21-27	Ročně
malý	2 238 705	319 815
střední	7 680 526	1 097 218
velké	11 259 934	1 608 562
celkem	21 179 165	3 025 595

Zdroj: zpracování dle dat MPO a ČSÚ

⁴⁷Rozhovor s Českomoravským svazem mlékárenským.

Mlýnský průmysl⁴⁸

Mezi hlavní problémy mlýnského průmyslu patří především:

- nízký objem investic v porovnání s Německem a Rakouskem,
- relativně nízká hodnota produkce na podnik v porovnání se sousedními zeměmi,
- produktivita práce je nejnižší bez znatelného dlouhodobého trendu,
- obor je závislý na ceně a kvalitě surovin, jejíž kolísání přináší ztráty v hospodaření,
- obor je málo ziskový s nízkými maržemi v důsledku absence výrobků s vyšší přidanou hodnotou,
- snaha o vertikální integraci s pekárny a těstárnami,
- dochází ke koncentraci a přebírání objemů semelku silnějším mlýnskými podniky-možná i silná stránka,
- nekonsolidovaná situace v segmentu pekáren ovlivňující situaci v mlýnském oboru (lepší podniky vyhovují náročným požadavkům x zastaralé a neinvestující pekárny),
- stavební konstrukce i zásobníky jsou dřevěné,
- nízká cena pšenice.

Investiční potřeby oboru

Dle níže uvedené tabulky směřovala mlýnská výroba nejvíce své investice do strojů a zařízení. Hlavním problémem oboru je nízká produktivita práce a konkurenceschopnost oboru. Proto je třeba realizovat procesní produktivní inovace a investovat do výrobní techniky, softwaru a robotizace v procesech balení produktů. Dle odhadu Svazu průmyslových mlýnů by na tuto potřebu mělo být alokováno necelých 13 % prostředků. Dalším problémem je absence výrobků s vyšší přidanou hodnotou, za tímto účelem je třeba rozvíjet spolupráci při vývoji nových produktů a implementovat nové technologie pro výrobu funkčních potravin (bezlepkové, vyšší obsah nutričně významných látek). Jedná se o hmotné a nehmotné investice v rámci současné operace 16.2.1 s odhadovanou alokací necelých 17 % prostředků. Mělo by být i řešeno zvyšování bezpečnosti potravin, náhrada dřevěných stavebních konstrukcí a dřevěných zásobníků. Je třeba zavést modernizace čištění a dekontaminace zrna před mlýnským zpracováním a doplnění potřebné on-line monitorovací a laboratorní techniky (cca 14% alokace). Žádoucí je i rekonstrukce nemovitostí bez zvýšení výrobních kapacit a modernizace zásobníků (ocelové) s odhadovanou alokací 20 %. Současnou situaci oboru lze řešit i kapitálovou koncentrací, tj. spojováním podniků ve větší celky a vertikální kombinací či výstavbou nemovitostí a zvyšováním výrobních a skladovacích kapacit (výrobně-technická koncentrace), celkem asi 27 % alokace prostředků.

Tabulka 24: Struktura investic v CZ-NACE 10.6

NACE	Jednotky	Výstavba budov	Stroje a zařízení	Ostatní (půda, údržba budov)	Průměrná výše investice (tis. Kč)
	%	23,6%	71,0%	5,3%	100%
10.6	tis. Kč	137 759	414 369	31 160	583 288

⁴⁸Rozhovor se Svazem průmyslových mlýnů.

Zdroj: zpracování dle dat Eurostatu, MPO a ČSÚ

Odhad investiční potřeby mlýnské výroby na období 2021-2027 činí téměř 8 mld. Kč, ročně pak 1,1 mld. Kč.

Tabulka 25: Odhad investiční potřeby CZ-NACE 10.6 v letech 2021-2027 (tis. Kč)

Velikost	Odhad 21-27	Ročně
malý	3 729 355	532 765
střední a velké	4 179 546	597 078
celkem	7 908 901	1 129 843

Zdroj: zpracování dle MPO a ČSÚ

Mlýnská výroba by měla být zařazena v preferenčních kritériích (navazující článek, tj. pekaři, tam jsou). Obor pociťuje deficit ve zpracování ostatních obilovin a ve výrobě speciálně upravených finálních cereálních výrobků. Jedná se o trendy, které souvisí se životním stylem, stravovacích zvyklostí a je třeba tak reagovat na poptávku novým sortimentem. Je třeba se také zaměřit na zvýšení účinnosti čištění obilí před mlýnským zpracováním (optické třídiče, speciální stroje na třídění, stroje na povrchové opracování a loupání); robotizace balení a skladování. Dále je důležité zavedení pneumatické dopravy výrobků (převažuje mechanická doprava, ta ale neumožňuje dodržovat dostatečnou hygienu). Je třeba nahradit dřevěné zásobníky na výrobky kovovými, protože dřevěné konstrukce nevyhovují pro přímý styk s potravinou. Je potřeba provést i stavební rekonstrukce (v současnosti převažuje dřevo a jedná se o staré budovy).

Pekařský průmysl⁴⁹

Mezi hlavní problémy pekárenského průmyslu patří především:

- v důsledku rostoucího trendu dopékání zmrazených polotovarů v marketech došlo k poklesu produkce
- dominance nadnárodních obchodních řetězců, zneužívání tržní síly vůči dodavatelům pekařských výrobků
- cenová politika obchodních řetězců - stlačování nákupních cen základních výrobků
- nízká rentabilita oboru
- podkapitalizace a nedostatek vlastních zdrojů na investice a modernizace
- nízká úroveň čerpání dotačních zdrojů
- nedostatek kvalifikovaných pracovníků, klesající počet pracovníků, nižší produktivita práce
- rozdrobenost výrobců – nejsou propojeni v kooperující aliance
- zvyšující se energetická a logistická náročnost výroby a distribuce
- nízká společenská prestiž a atraktivita oboru (nízké mzdy, práce o víkendech, směny)

Investiční potřeby oboru

Následující tabulka shrnuje investiční aktivitu v letech 2013-2017 v pekařském oboru. Jedná se o obor s největší investiční aktivitou za toto období. Převážná část směřuje na investice do strojů a zařízení.

⁴⁹ Rozhovor a emailová komunikace se Svazem pekařů a cukrářů v ČR.

Tabulka 26: Struktura investic v CZ-NACE 10.7

NACE	Jednotky	Výstavba budov	Stroje a zařízení	Ostatní (půda, údržba budov)	Průměrná výše investice (tis. Kč)
	%	25,1%	71,2%	3,7%	100%
10.7	tis. Kč	846 408	2 397 431	124 951	3 368 789

Zdroj: zpracování dle dat Eurostatu, MPO a ČSÚ

Hlavní potřebou pekárenského průmyslu jsou inovace produktů a procesů (tj. investice do technologií vedoucí ke zlepšení zpracování zemědělských a potravinářských produktů). Kupní síla spotřebitelů vzrostla, je zájem o kvalitnější potraviny a zároveň je třeba reagovat i na spotřebitelské trendy (například zaměřit se na celozrnné, vícezrnné a speciální pečivo, menší spotřebitelská balení, apod.). Svou šíří sortimentu patří český pekárenský průmysl mezi evropskou špičku. Proto je třeba pro udržení konkurenceschopnosti náhrada zastaralé technologie a náhrada ruční práce za strojovou v kontextu s poklesem počtu pracovních sil a zvýšení produktivity práce. Důležité jsou i investice do finální úpravy výrobků (balení, značení, sledovatelnost výrobků) a snižování energetické náročnosti výrobního procesu. Konkrétně se jedná o vysoko frekvenční hnětače se spodním vyprazdňováním, kvasomaty, multifunkční děličky, tvarovací stroje a linky na jemné pečivo, kynárny (stop kynárny v režimech chlazení a mražení polotovarů), boxové a etážové pece pro pečení chleba a běžného pečiva, běžné a vakuové baličky, SW na dohledatelnost výrobků.

V souvislosti se zvyšováním výrobních kapacit je třeba uskutečnit stavební investice (výstavby či rekonstrukce stávajících nemovitostí, výrobních hal) a zajištění dostatečných skladovacích kapacit (tj. investic do zařízení na skladování zpracovaných surovin a výrobků, expediční sklady včetně manipulačních ploch). Následně pak i investice do prodejních kapacit (tj. vybavení provozoven – chlazené a nechlazené vitríny, prodejní pulty, regály, rozvozové automobily). V oboru je žádoucí i nadále zvyšovat kvalitu a zdravotní nezávadnost výrobků, tzn. investice do monitoringu kvality výrobků (laboratorní přístroje, detektory kovů).

Následující tabulka shrnuje výše uvedené potřeby včetně odhadu alokace zdrojů ze SZP. Odhad investičních potřeb pekárenského průmyslu činí 200-250 mil. Kč ročně.

Tabulka 27: Definované cíle a potřeby oboru 10.7

Definované cíle a potřeby	Čerpání alokace
Inovace produktu. Inovace procesu. Výroba funkčních pekařských produktů	20 %
Náhrada zastaralé technologie. Náhrada ruční práce za strojovou. Zvýšení produktivity práce. Zvýšení výrobní kapacity, automatizace, robotizace.	35 %
Snížení energetické náročnosti výrobního procesu	5 %
Rekonstrukce nemovitostí. Zvýšení výrobních a skladovacích kapacit	28 %
Zvýšení kvality a zdravotní nezávadnosti pekařských výrobků	2 %
Zvýšení prodejní kapacity. Zajištění kvalitního rozvozu pekařských výrobků a marketingu.	10 %
CELKEM	100 %

Zdroj: SPaC ČR

Odhad investiční potřeby mlýnské výroby na období 2021-2027 činí 38 mld. Kč, ročně pak 5,4 mld. Kč.

Tabulka 28: Odhad investiční potřeby CZ-NACE 10.7 v letech 2021-2027 (tis. Kč)

	Odhad 21-27	Ročně
malý	6 220 417	888 631
střední	6 646 510	949 501
velké	25 184 166	3 597 738
celkem	38 051 093	5 435 870

Zdroj: zpracování dle dat MPO a ČSÚ

Výroba cukru⁵⁰

Výrobci ostatních potravinářských výrobků nejvíce investují do strojů a zařízení a za hodnocené pětileté období vykázaly druhou nejvyšší investiční aktivitu.

Tabulka 29: Struktura investic v CZ-NACE 10.8

NACE	Jednotky	Výstavba budov	Stroje a zařízení	Ostatní (půda, údržba budov)	Průměrná výše investice (tis. Kč)
	%	20,3%	78,2%	1,5%	100%
10.8	tis. Kč	630 410	2 430 235	47 641	3 108 285

Zdroj: zpracování dle dat Eurostatu, MPO a ČSÚ

Odhad investiční potřeby výrobců ostatních potravinářských výrobků na období 2021-2027 činí 43 mld. Kč, ročně pak 6,2 mld. Kč.

Tabulka 30: Odhad investiční potřeby CZ-NACE 10.8 v letech 2021-2027 (tis. Kč)

Velikost	Odhad 21-27	Ročně
malý	5 434 607	776 372
střední	12 659 430	1 808 490
velké	25 183 592	3 597 656
celkem	43 277 629	6 182 518

Zdroj: zpracování dle dat MPO a ČSÚ

Výroba nápojů (víno)

Zpracovatelé vína za hodnocené období vynaložili nejméně prostředků v rámci výrobních oborů na investice do strojů a zařízení. Naopak zde má významný podíl investice do půdy a údržby budov.

⁵⁰ Údaje za obor 10.81 nejsou k dispozici. Uvedena je celková investiční aktivita oboru 10.8.

Tabulka 31: Investiční potřeby sektoru CZ-NACE 11.02

NACE	Jednotky	Výstavba budov	Stroje a zařízení	Ostatní (půda, údržba budov)	Průměrná výše investice (tis. Kč)
	%	25,4%	49,5%	25,1%	100%
11.02	tis. Kč	102 032	198 805	100 980	401 817

Zdroj: zpracování dle dat Eurostatu, MPO a ČSÚ

Odhad investiční potřeby výrobců vína na období 2021-2027 téměř 4 mld. Kč, ročně pak 689 mil. Kč.

Tabulka 32: Odhad investiční potřeby CZ-NACE 10.8 v letech 2021-2027 (tis. Kč)

Velikost	Odhad 21-27	Ročně
malý	3 026 884	432 412
střední a velké	1 796 369	256 624
celkem	4 823 253	689 036

Zdroj: zpracování dle dat MPO a ČSÚ

6. MÍRA STÁVAJÍCÍHO ŘEŠENÍ PROBLÉMU

6.1. Míra řešení ve stávající SZP

Aktivity na podporu investic v potravinářství jsou zahrnuty v opatření I.1.3.1 Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským podnikům. Aktivity na podporu spolupráce při vývoji nových produktů, postupů a technologií byly v PRV 2007-2013 zahrnuty v opatření I.1.3.2 Spolupráce při vývoji nových produktů, postupů a technologií (resp. inovací) v potravinářství.

Investice v potravinářství 2007-2013

V rámci opatření I.1.3.1 bylo v letech 2008-2015 podáno celkem 2 083 projektů s celkovou požadovanou dotací téměř 6 mld. Kč. Proplacena byla pouze polovina projektů, tj. 52 %. Nejvíce úspěšnými byly dle počtu podaných projektů velké podniky (69 %) a střední podniky (65 %). Uspělo pouze necelých 47 % malých podniků. Nejvíce dotačních prostředků však plynulo právě malým podnikům (téměř 50 %) a dále středním (50,7 % prostředků). Průměrná výše dotace na žádost malého podniku činila 2,1 mil. Kč, středního 3,8 mil. Kč.

Potravinářské podniky představovaly asi 60 % příjemců, zemědělské podniky 35 % a zbytek byly podniky smíšené či jiné (nedefinováno). Potravinářské podniky patrně z důvodu větší velikosti čerpaly přibližně 71 % podpory a stejný díl mají na vytvořených investicích (Závěrečná zpráva 2016).⁵¹

Tabulka 33: Zaregistrované a proplacené projekty PRV 2007-2015, I.1.3.1

	Velikost	Počet	Dotace (Kč)	Celkové výdaje (Kč)
Zaregistrované	malý	1 478	3 507 093 478	8 264 484 055
	střední	605	2 462 072 311	5 890 939 153

⁵¹ EX-post hodnocení Programu rozvoje venkova ČR za období 2007-2013, Praha 2016.

	Celkový součet	2 083	5 969 165 789	14 155 423 208
Proplacené	malý	690	1 484 255 360	3 509 228 673
	střední	395	1 491 681 447	3 521 875 027
	Celkový součet	1 085	2 975 936 807	7 031 103 700

Zdroj: vlastní zpracování dle dat MZe

V oboru *zpracování masa* bylo celkem podáno 620 žádostí, z toho bylo podpořeno 62 %, tj. 383 žádostí. V oboru bylo podáno i podpořeno nejvíce projektů. Celková výše podpory činila téměř 30 % veškerých podpor v rámci tohoto opatření. Bylo podpořeno 63 % malých podniků, 37 % středně velkých. Podniky většinou žádaly dvakrát o podporu (27 % podpořených) a pouze jednou (57 % podniků). Při zohlednění právní formy, 70 % podpořených byly právnické osoby a zbylých 30 % fyzické osoby. Úspěšnost projektů byla vyšší u právnických osob (65,5 %). U fyzických činila 54,5 %.

V oboru *zpracování ryb* byl podán pouze jeden projekt, který nebyl podpořen.

Na *zpracování ovoce a zeleniny* bylo celkem podáno 306 žádostí, z toho uspělo 54 %. Do oboru bylo alokováno 16,5 % veškeré podpory z opatření. Průměrná výše dotace na žádost činila téměř 3 mil. Kč. Příjemci podpory byly především malé a střední podniky (60 %, resp. 39 %) s vyšší úspěšností středních podniků (70 %). Celkem 77 % úspěšných žádostí podaly právnické osoby, zbylých 23 % fyzické. Úspěšnost je vyšší u fyzických osob, tj. 42 %, u právnických osob uspělo pouze 36,3 % žádostí.

V oboru *zpracování tuků a olejů* bylo podáno 15 projektů, z toho uspělo pouze 26,7 % žádostí. Průměrná výše dotace připadající na žádost v rámci hodnocených oborů je nejvyšší (5,5 mil. Kč). Do oboru bylo alokováno pouze 0,74 % dotací. Žadatelé byli hlavně střední podniky. Jednalo se ovšem pouze o dva podniky, z nichž jeden byl podpořen 3x a druhý jednou.

Celkem bylo podpořeno 64,7 % projektů na *zpracování mléka*. Jedná se o nejvyšší úspěšnost projektů v rámci opatření. Průměrná výše dotace na podpořenou žádost patří také mezi nejvyšší, tj. 3,6 mil. Kč. Do oboru bylo celkem alokováno 19,8 % dotací, tj. druhá nejvyšší částka. Nejvíce byly podpořeny malé podniky (49,7%) a střední podniky (30,9 %) s nejvyšší průměrnou dotací ve výši 5,6 mil. Kč. Tři podniky, které byly podpořeny nejvíce, celkem odčerpaly 35,4 %. Jeden z nich byl podpořen 18x, ostatní 6x. Podpořeny byly hlavně právnické osoby (73 %) a 27 % fyzických osob s vyšší úspěšností, tj. 52,4 % (u PO činila 50 %).

Projektů zaměřujících se na výrobu *mlýnských výrobků* bylo podpořeno 38 z celkových 77 žádostí tj. 49,4 %. Průměrná výše dotace 5,2 mil. Kč patří mezi nejvyšší. Celkově bylo do oboru alokováno 6,6 % prostředků. Tři nejvíce podpořené podniky žádaly opakovaně (2-4x) a odčerpaly 45,9 % prostředků. Naprostá většina podpořených projektů byla podána právnickými osobami, přičemž úspěšnější byly fyzické osoby (43 %, právnické 11,1 %).

Projektů týkajících se *pekárenské výroby* bylo podáno 13 a z toho byl podpořen pouze jeden. Pekaři primárně žádají o dotace v rámci MPO, vzhledem k tomu, že jejich seznam výrob nespadá do Přílohy I Smlouvy o fungování EU, nově však mohou i z PRV 2014-2020⁵².

V rámci výroby *ostatních potravinářských výrobků* bylo podpořeno 78 projektů, tj. úspěšnost 46,7 %. Průměrná výše dotace na žádost činila 3,5 mil. Kč. Úspěšnost malých podniků byla ale nižší než u středně velkých (tj. 40,6 %, resp. 58,6 %). Tři nejvíce podpořené podniky žádaly opakovaně (2-4x) a odčerpaly 24 % prostředků. Podpořených bylo celkem 88,5 % právnických osob a pouze 11 % fyzických osob. Úspěšnost je ale mírně vyšší u projektů podaných fyzickými osobami (36 %).

⁵² Pekaři žádali v PRV 2014-2020 v 5. a 7. kole operace 4.2.1

Projektů podaných na výrobu krmiv bylo podáno 118, z toho bylo podpořeno 33 %. Obor byl podpořen 4,3 % dotací v průměrné výši 3,3 mil. Kč na žádost. Tři podniky, které byly nejvíce podpořené, celkem odčerpaly 54,9 % dotací a žádaly opakovaně. Většina úspěšných žadatelů (téměř 95 %) byly právnické osoby s úspěšností 41,6 %. Fyzických osob uspělo pouze 18 %.

Hodnoceným oborem jsou i výrobci nápojů, kde převažovaly žádosti výrobců vína. Bylo jimi podáno 491 žádostí a podpořeno bylo 42 % z nich. Obor byl podpořen 12,8 % dotací v rámci opatření v průměrné výši 1,8 mil. Kč na projekt. Žadatelé byli hlavně malé podniky, přičemž vyšší úspěšnost měly střední podniky. Tři nejvíce podpořené podniky odčerpaly 11,8 % dotací v oboru. Dle právní formy bylo podpořeno 55,8 % fyzických osob a 44,1 % právnických osob. Úspěšnější ale byly právnické osoby (úspěšnost 55,4 %) než fyzické osoby (45,7 %).

Část projektů (celkem 20 podaných) nebylo zahrnuto do hodnocení, protože dle dostupných informací nebylo možné zjistit, čeho přesně se projekt týkal, proto nebyly zařazeny do žádné výše uvedené kategorie.

Evaluace podpory přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům v PRV 2007-2013

Potravinářské odvětví procházelo v čase působení PRV 2007 až 2013 obdobím stagnace až mírného poklesu, podobně jako ostatní odvětví národního hospodářství.

V průběhu programového období dle studie (2016) došlo jen k nepatrnému růstu produktivity práce v potravinářství (měřeno HPH ve stálých cenách na přepočteného pracovníka). Výraznější byl růst efektivnosti práce (poměr mezi HPH v běžných cenách a pracovními náklady v běžných cenách). Nicméně v případě efektivnosti je velká meziroční variabilita indikátoru.

Výsledky kvantitativních analýz o efektech podpor opatření, provedených hodnotitelem na produktivitu práce jsou však nejednoznačné, a i kdybychom tyto efekty přijali, není zcela jasné, zda současně nedošlo k jiným změnám, které vedly buď k podobným efektům, nebo šly proti nim. Ani kvalitativní analýzy zcela nepotvrzují jednoznačný pozitivní efekt opatření na produktivitu práce.

Mezera et al. (2013) a Mezera a Špička (2013) došli k závěru, že investiční dotace měly pozitivní dopad na finanční stabilitu, protože snížení profitability bylo nižší než u podniků, které dotace nečerpaly. Investiční podpory dále zvyšovaly i produktivitu práce. Dopady investičních dotací v masném průmyslu byly zkoumány autory Špička et al. (2017). PRV dotace ovlivňují pouze produktivitu práce velkých podniků a ROA nerodinných podniků. Národní dotace významně ovlivňují profitabilitu rodinných podniků a středně velkých společností, ale i kapitálovou strukturu společností vyšším užitím bankovních úvěrů. Dle Náglové a Horákové (2016) dotace v masném průmyslu nejsou považovány za faktor, který by významně ovlivňoval ekonomickou výkonnost podniků. Dle Špičky a Náglové (2016) byla úspěšnost projektů v masném průmyslu nižší ve skupině malých podniků. Podpořené podniky byly významně větší a měly lepší finanční situaci.

Dopad investičních dotací byl hodnocen i v mlékárenském průmyslu (Náglová et al. 2016). Dle výsledků mají větší dopad na ekonomiku podniků národní dotace. Ty zvyšují produktivitu práce i tržby. Vliv dotací z PRV je méně patrný. Špička (2015) v další své studii uvádí, že podniky s vyšší investiční aktivitou vykazovaly statisticky významně vyšší rentabilitu, produktivitu práce, obrat a likviditu. Dle Náglové et al. (2017) podpořené mlékárenské podniky mají v průměru vyšší tržby, produktivitu práce a i EBIT a nižší výkonovou spotřebu.

V pekárenském průmyslu byly zjištěny statisticky významné rozdíly v ekonomických ukazatelích podpořených a nepodpořených firem, a to v ukazatelích produktivita práce, tržby a výkonová spotřeba. Podle výsledků lze konstatovat, že dotace přispívají k vyšší výkonnosti podniků. Nicméně, produktivita práce byla vyšší v podnicích, které nedostaly podporu. (Nágllová a Horáková, 2017).

Dle Špičky (2018) investiční podpory v potravinářství zvyšují investiční aktivitu a velikost podpořených podniků, zároveň investiční podpory mění kapitálovou strukturu směrem k vyššímu využívání bankovních úvěrů a pozitivně ovlivňuje dlouhodobou rentabilitu. Nebyly zjištěny žádné významné efekty na intenzitu využití fixních aktiv ani produktivitu práce.

Dle ekonomických výsledků analyzovaných výrobních oborů nelze jednoznačně určit pozitivní efekt dotací (např. i v kontextu stále se prohlubujícího salda). Dopady jsou méně znatelné, ale pouze usuzovat, že bez podpor by vývoj mohl být méně příznivý. Rovněž nepřispěly k vyřešení problémů oborů (nízká produktivita práce, záporné saldo, apod.).

Inovace v potravinářství 2007-2013

V rámci potravinářství, opatření I.1.3.2 bylo celkem podáno 122 projektů s požadovanou dotací téměř 1,9 mld. Kč. Proplaceno v předchozím programovém období bylo pouze 45 % projektů. Při zohlednění velikosti byly nejvíce úspěšné velké podniky (62 %), dále uspělo 51 % středních podniků a pouze 24 % podniků malé velikosti. Největší dotační podporu získaly velké podniky (52 % prostředků), střední podniky 38 % a nejméně malé podniky (10 % dotací). Přičemž průměrná výše dotace na žádost mezi malými a středními podniky se významně neliší (tj. 12,5 mil. Kč, resp. 15,7 mil. Kč). V případě velkých podniků se jedná v průměru o 23 mil. Kč. Jedná se o finančně náročné komplexní projekty s delší dobou realizace, které vyžadují finanční a výrobní zázemí žadatele, což je u nejmenších podniků omezené. V operaci 16.2.2 byly podpořeny všechny projekty, které úspěšně prošly administrací, tedy nízká účast malých a středních podniků je způsobena jejich nízkým zájmem o tento typ projektů.

Nejvíce proplacených projektů bylo realizováno se sídlem společnosti v Praze (11 žádostí s dotací 20 mil. Kč) a Jihomoravském kraji (tj. 10 žádostí s dotací 130 mil. Kč). Nejméně byl podpořen Ústecký (1 projekt) a Liberecký kraj (2 projekty).

V rámci spolupráce bylo osloveno 17 subjektů. Jedná se především o výzkumné ústavy a vysoké školy.

Tabulka 34: Zaregistrované a proplacené projekty PRV 2007-2015, I.1.3.2

Projekty	Velikost podniku	počet	Dotace (Kč)	Celkové výdaje (Kč)
Zaregistrované	malý	34	352 056 801	798 267 295
	střední	49	737 662 661	1 606 359 269
	velký	37	801 972 064	1 685 536 436
	celkem	122	1 891 691 526	4 090 163 000
Proplacené	malý	7	98 138 371	226 869 435
	střední	25	393 567 272	828 467 520
	velký	23	533 712 565	1 124 617 437
	celkem	55	1 025 418 208	2 179 954 392

Zdroj: vlastní zpracování dle dat MZe

Projekty zaměřující se na *zpracování masa a výrobu masných výrobků* bylo celkem podpořeno 20, tj. úspěšnost 62,5 %. Vyplaceno bylo více jak 371 mil. Kč dotací, což činí na jednu žádost 18,6 mil. Kč. Nejvíce o podporu žádaly velké podniky, které byly nejméně úspěšné. Bylo jich podpořeno 72,2 %, středně velkých 62,5 %. Nejméně úspěšní byli malí podnikatelé, kde byla podpořena třetina projektů. Důvodem neúspěchu malých podnikatelů bylo nesplnění

kritérií přijatelnosti, porušení pravidel či odstoupení žadatele. Naprostá většina zpracovatelů masa spolupracovala s VŠCHT. Byla podpořena pouze jedna spolupráce s výzkumným ústavem. Cílem řady proplacených projektů bylo zavedení nové technologie do výroby či její optimalizaci, případně inovaci výrobků. Někteří žadatelé podávali žádost opakovaně a i opakovaně uspěli. Další společnosti jsou například součástí agroholdingů. Jeden podnik byl podpořen 3x a odčerpal celkem 24 % dotací. Důležitý je ale charakter projektů. Jsou podporovány komplexní a kvalitní projekty s inovačním potenciálem, které mají přínos pro předkladatele či pro celé odvětví a napomohou tak i k vývoji zemědělské a potravinářské praxe.

Žádosti se zaměřením na spolupráci *při zpracování ovoce či zeleniny* bylo podpořeno 6, což představuje úspěšnost 33 %. Subjekty byly podpořeny 58,6 mil. Kč, tj. 9,8 mil. Kč na žádost. Žadatelé byli hlavně střední podniky (10) a malé (5). Nebyl podpořen žádný malý podnik, 66,7 % žádostí velkých podniků a 40 % žádosti středních podniků. Důvodem neúspěchu bylo hlavně porušení pravidel. Stejně jako u předešlého oboru, byly podpořeny projekty pouze na spolupráci s VŠCHT. Podpořené projekty se zaměřovali na vývoj ovocných náplní, džemů či spolupráci na zavádění nové technologie či její optimalizaci. Dva podniky byly podpořeny opakovaně (2x) a celkem odčerpaly 75,5 % dotací.

Žádosti na podporu *výroby tuků a olejů* bylo za předchozí programové období poměrně málo. Celkem tři, z nichž dvě byly podpořeny v celkové výši 32,4 mil. Kč. Podpořen byl projekt jak malého, tak i velkého podniku, přičemž velikost podniku koresponduje s proplacenou dotací. Spolupráce byla uskutečněna s vysokými školami (VŠCHT a Mendelova univerzita). Inovace spočívala ve vývoji ochucených olejů, octů a vinného oleje.

Spolu s masným průmyslem bylo nejvíce projektů zaměřeno na *zpracování mléka a mléčné výrobky*. Celkem bylo podpořeno 19 spoluprací, což představuje úspěšnost žádostí 59,4 %. Celkově byly podpořeny 1,3 mld. Kč, tj. téměř 30 mil. Kč na projekt, jedná se tedy o finančně nejnáročnější projekty v rámci vyhodnocovaných oborů. Primárními žadatelé byly středně velké podniky (16) a velké (13) a pouze tři malé podniky. Celkem 66,7 % projektů malých podniků bylo podpořeno, dále 62,5 % středních podniků a 53,8 % velkých podniků. Přičemž průměrná výše podpory připadající na jeden malý podnik je vyšší než ve středním podniku (tj. 26 mil. Kč, resp. 23,3 mil. Kč). Podniky spolupracovali především s VŠCHT, ale i s Milcom, a. s. Spolupráce se zaměřovaly na inovaci výroby a optimalizaci procesů či vývoje nových výrobků. Jeden podnik byl podpořen 5x a odčerpal 16 % dotací. Spolu s ostatními podniky podpořenými opakovaně to činí 59 %.

Mezi žadatele patří i *výrobci mlýnských výrobků*, kdy nebyl podpořen ani jeden projekt. Celkem bylo podáno pět žádostí malých a středních podniků. Důvodem nepřijetí bylo porušení pravidel. Požadovaným subjektem ke spolupráci byl především Výzkumný ústav potravinářský.

Celkem byly podány i dva projekty týkající se *výroby pekařských výrobků*, které nebyly podpořeny.

Výrobci *ostatních potravinářských výrobků* podali celkem 16 žádostí. Jednali se o projekty na zpracování chmele, máku, lupiny, konopného semene, rakytníku, výrobu zmrazených výrobků, apod. Přičemž pouze dvě byly podpořeny (tj. úspěšnost 12,5 %). Tyto dva projekty byly podpořeny 11,7 mil. Kč. Žadatelé byli převážně malé podniky (10 žádostí). Počet nepodpořených žádostí je do jisté míry zkreslen opakovanými a neúspěšnými žádostmi fyzické osoby (celkem žádala 5x). Uspěl pouze jeden malý a jeden středně velký podnik. Požadována byla, jako je tomu i u jiných oborů, spolupráce s VŠCHT, ale i s Výzkumným ústavem potravinářským a ČZU. Podpořena byla pouze spolupráce s VŠCHT a s ČZU.

Výrobci *krmiv* podali 5 žádostí, ale pouze jedna byla podpořena. Důvodem neúspěchu bylo porušení pravidel či nedoporučení projektu. Žadatelé byli hlavně střední podniky. Vyše

dotace na žádost činí 19,7 mil. Kč, tedy druhá nejvyšší částka mezi hodnocenými výrobními obory (po mlékárenství).

Výrobci nápojů bylo celkem podáno 8 žádostí, z kterých uspěla polovina s průměrnou dotací 13,5 mil. Kč. Žadatelé byly malé a střední podniky, přičemž uspěla většina středních podniků a pouze jeden malý podnik. Žadatelé jsou hlavně vinaři. Inovace se týkaly vývoje nových výrobních řad či inovativní výroby a technologie. Podnik, který byl podpořen dvakrát, odčerpal 72,6 % z poskytnutých dotací. Podpořena byla spolupráce s Mendelovou univerzitou a výzkumným ústavem.

Celkově bylo podpořeno 56 projektů ze 122 podaných. Podpora směřovala především do masného a mlékárenského průmyslu (v každém uspělo 20 žádostí). Ostatní obory byly podpořeny minoritně. V průměru byly nejvíce finančně náročné projekty v mlékárenském průmyslu a u výrobců krmiv. Celkem 48,4 % dotací směřovalo do mlékárenství a dalších 36,1 % do masného průmyslu.

Evaluace podpory spolupráce na inovacích v PRV 2007-13

Poměr schválených projektů dle podopatření ukazuje převahu spolupráce v potravinářství, dle provedené analýzy vyplývá zájem o inovace, a to i z řad malých podniků, ale jejich úspěšnost je velice malá. A to bez ohledu na zaměření (zemědělec, potravinář), úspěšnost činila 26 %, resp. 21 %. Úspěšnější jsou zpravidla větší podniky. Potravináři bylo z celkových 122 projektů podáno pouze 10 fyzickými osobami, přičemž více jak polovinu těchto žádostí tvořil jeden subjekt a podpořen byl pouze jeden projekt. Důvodem jejich neúspěchu bylo především porušení pravidel.

Dle závěrečné zprávy (2016)⁵³ bezprostřední ekonomické dopady (v období 3 let po ukončení projektu) s realizací projektu spojují v průměru tři čtvrtiny účastníků. Nejsilnější vliv je indikován pro nárůst objemu produkce. Naopak u ziskovosti jsou přínosy pozitivních efektů nižší a téměř třetina projektů zůstala v tomto směru bez efektu.

Obdobná charakteristika přínosů projektů dle výsledků šetření (2016) pro otevření nových trhů ukazuje nižší hodnoty. Pro 47 % respondentů je nárůst objemu produkce současně podpořen růstem produktivity práce i vstupem na nové trhy. Vůbec nejslabší bezprostřední dopady jsou sledovány z pohledu vlivu podniku na životní prostředí. Pozitivní očekávání v podobě dlouhodobých efektů realizovaných projektů, ať už ve smyslu zlepšení ekonomické výkonnosti podniku, či lepšího využívání tržních příležitostí díky inovacím, indikuje jasná většina respondentů. Realizované aktivity se do hospodaření podniků promítají v průměru s větším než tříletým zpožděním.

Projekty v potravinářství, dle dostupných dat, ukazují výrazně vyšší výstupy ve formě modernizace produktu. Existuje i řada jiných typů inovací, které by bylo vhodné podporovat, jako je inovace procesů či marketingu. Řada projektů nespĺňovala požadavky na inovativnost, či problematiku lze řešit prostou modernizací technologie v rámci podopatření I.1.3.1 Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům.

Je nutné zdůraznit, že podle zprávy z roku 2016 celkem 73 % podniků by projekt realizovalo i bez finanční podpory PRV, a to z důvodu, že k inovacím je tlačily podmínky a konkurence v odvětví, nebo proto, že pokrok patří k filozofii podniku. 27 % z téže skupiny by v případě absence podpory PRV realizovala projekt bez spolupráce se subjektem podílejícím se na výzkumu a vývoji. Naopak pro druhou skupinu podniků, které jednoznačně podmiňují realizaci projektu veřejnou podporou, jsou základním důvodem finanční omezení. Podle jednoho z komentářů podpora z EU umožňuje investovat i do méně návratných projektů, které by jinak nebyly realizovatelné.

⁵³ EX-post hodnocení Programu rozvoje venkova ČR za období 2007-2013, Praha 2016.

Mezi faktory identifikované studií (2016), které ovlivnily výběr spolupracujícího subjektu podílejícího se na výzkumu/inovacích, vyvstává důležitost předchozí spolupráce na těchto aktivitách. Z toho je rovněž patrné, že pro 57 % respondentů nemá podpora iniciační charakter, ale přispívá k rozvoji již existující spolupráce. Důvěra ve formě osobních kontaktů a doporučení třetí strany patří mezi další důležité parametry. Z jiných vlivů na spolupráci často respondenti připomínali jako problém nutnost vybírat dodávající subjekt skrze výběrové řízení. Rovněž ochota pokračovat ve spolupráci se subjektem podílejícím se na vývoji/inovacích je dle respondentů bezvýhradná, u tří čtvrtin z nich dokonce bez podmínky podpory z veřejných zdrojů. Dvoutřetinová většina respondentů nepochybuje o významu výzkumu a inovací pro konkurenceschopnost jejich hospodaření. U další třetiny subjektů byl vlivem realizace projektu tento dojem ještě posílen a ve většině reflektován také faktickým zvýšením výdajů na inovační aktivity. Jedním z problémů spolupráce v potravinářském průmyslu, které rovněž studie identifikovala, bylo omezené výzkumné zázemí v ČR a mnohé firmy se proto pro vývoj nových postupů a produktů obrací do zahraničí. Omezenost zázemí vyplývá i z provedené analýzy proplacených projektů, kdy v případě potravinářů převažovala spolupráce s jedinou univerzitou. Na to je potřeba reagovat při vytváření opatření, tzn. podpora přeshraniční spolupráce či podpora tam, kde má Česko konkurenční potenciál s výzkumným zázemím.

Nejistota pozitivních dopadů projektu na hospodaření podniku a vysoká míra spolufinancování mohou odrazovat od realizace rozvojových aktivit, do kterých nejsou podniky přímo tlačeny okolnostmi či podmínkami na trhu.

Preferenční podmínka držení značky kvality Klasa pro nějaký výrobek se nezdá zcela relevantní (viz též Střednědobé hodnocení). Je na strategii podniku, jaký marketing pro své produkty volí. To nijak neznamená, že nemůže řešit problémy, které trápí nejen jeho, ale i další podnikatele v odvětví a jeho inovace (pokud je šířena) může přispět obecně např. ke zlepšení vztahu k životnímu prostředí.

Obecně dle závěrečné zprávy (2016)⁵⁴ vysoká administrativní náročnost, výběrová řízení rovněž snižuje atraktivitu obou podopatření a zvyšuje pravděpodobnost, že do přípravy projektu i jeho pozdější administrace jsou zapojeny externí poradenské firmy. Informovanost o podmínkách výzev a požadavcích na předkládané projekty považuje za dostatečnou 87 % respondentů. Na druhou stranu, služeb externí poradenské firmy využilo pro přípravu žádosti hned 93 % příjemců, přičemž 70 % z nich tuto volbu odůvodnilo náročností přípravy projektové žádosti. Žádný z respondentů se nevyjádřil ve smyslu, že získání prostředků na spolufinancování bylo komplikované a omezovalo rozsah projektu. I přes výše uvedené faktory je třeba zdůraznit, že i přes značnou sezónnost a gradaci v pozdějších výzvách, poptávka vysoce převyšovala alokaci obou podopatření. V současném období 2014-2020 byly všechny žádosti doporučeny. I samotná realizace byla u dvou třetin projektů svěřena do rukou externí firmy. Vzhledem k ekonomické situaci stěžejních oborů je žádoucí i do budoucna určovat stávající situaci a zaměřit se i na zvyšování produktivity práce, které dlouhodobě patří v rámci EU mezi nejnižším, prostřednictvím inovací a investic. Dlouhodobě dochází i k poklesu počtu pracovníků ve výrobních oborech, což by bylo možné rovněž řešit investicemi a inovacemi. Či vzhledem k nedostatku kvalifikovaných pracovníků je třeba jejich edukace.

Investice v potravinářství 2014-2020

⁵⁴Dotazníkové šetření bylo dodáno MZE a bylo provedeno KPMG v roce 2015. Z 68 podpořených projektů (zhruba ve čtvrtině se jedná o vícečetné příjemce) se podařilo kontaktovat 65 subjektů. Celkem 30 obdržených odpovědí představuje responsi 46,2 % z kontaktovaných. Pouze desetina z obdržených odpovědí pochází od příjemců opatření I.1.1.2. Tyto odpovědi nevystupují s obecného vzorce, proto jsou obě podopatření hodnocena jako celek s výjimkou případů, kde se odpovědi ze zemědělství a potravinářství rozcházejí.

U operace 4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů registrované projekty představují 81,7 % celkové alokace, závazkovaných je 38,6 %. K 30. 6. 2018 byly proplaceny projekty ve výši 25 307 293 EUR, což představuje 17,6 % alokace na danou operaci. U proplacených projektů došlo ke zvýšení o 6,9 p. b. oproti minulému hodnocení ke konci roku 2017.

K 30. 6. 2018 bylo proplaceno 359 projektů od 314 jedinečných podniků. Celkem 56 % dosud proplacených projektů bylo realizováno středně velkými podniky, 29 % malými podniky a 14 % mikropodniky. 65 % dosud proplacených projektů byly realizovány právníckými osobami, jejichž čerpání však představuje 86 % z dosud proplacených prostředků.

V operaci žádají jak zemědělské, tak zpracovatelské podniky. V případě zemědělských podniků je relativně vyrovnaný poměr mezi fyzickými a právníckými osobami, u zpracovatelských podniků výrazně převažují právnícké osoby. Rovněž skladba dle velikosti podniku se liší: nejvíce jsou u zemědělských podniků zastoupeny mikropodniky, zatímco u zpracovatelských podniků jsou to středně velké podniky.

K 30. 6. 2018 byly proplaceny realizované projekty 188 zpracovatelských podniků, což činí 2,6 % všech potravinářských podniků v České republice.

Proplacené projekty u zemědělských podniků jsou rozděleny mezi jednotlivé investiční záměry operace 4.2.1 následovně: 89 % projektů spadá do investičního záměru a), 11 % do záměru b). Nebyl prozatím proplacen ani závazkovaný projekt v záměru c). V záměru c) bylo zaregistrováno k 30. 6. 2018 64 projektů, z toho 13 doporučeno. Zhruba pětina realizovaných projektů zemědělskými podniky využila podporu na zpracování nového produktu, naprostá většina z nich čerpala podporu v rámci investičního záměru a).

Inovace v potravinářství 2014-2020

Z nového PRV (2014-2020) z opatření M16 Spolupráce, opatření 16.1.1 Podpora operačních skupin a projektů EIP byly registrovány projekty ve výši 74,4 % alokace pro tuto operaci, Dohoda o dotaci byla podepsána pro projekty představující finanční plnění ve výši 19,1 % alokace, nicméně ještě nedošlo k proplacení projektů, neboť projekty jsou většinou dlouhodobého charakteru. V rámci operace 16.1.1 mohou trvat až 84 měsíců. K 30. 6. 2018 bylo celkem zaregistrováno 29 žádostí k podpoře skupin v rámci EIP, z toho převážná většina (26) v záměru a), byla podepsána Dohoda o poskytnutí dotace se 7 subjekty v záměru a). Registrované projekty v operaci 16.1.1 přesahují plánovaný počet spoluprací. Z pohledu závazkovaných projektů dosahují zhruba třetiny cílové hodnoty. U 12 zaregistrovaných projektů (z celkového počtu 29) byla ukončena administrace. Cílová hodnota 720 podpořených skupin v rámci EIP tak bude naplněna pravděpodobně pouze ze tří čtvrtin,

U operace 16.2.2 představují zaregistrované projekty 128,9 % celkové alokace veřejných prostředků na tuto operaci. S významným počtem žadatelů již došlo k podpisu Dohody o poskytnutí dotace, v důsledku čehož závazkované prostředky již přesáhly výši alokace o 3,5 %. Výše již proplacených prostředků dosahuje nižších hodnot, 8,8 %. Zde je nutné poznamenat, že se jedná o projekty zaměřené na inovace, jejichž implementaci předchází období vývoje (např. inovativního produktu, procesu atp.). Celková doba realizace projektů může od podpisu dohody dosahovat až 36 měsíců. Proplácení projektů tak bude probíhat v delším časovém úseku, než je tomu u jiných operací. V operaci bylo k 30. 6. 2018 zaregistrováno 97 Žádostí od 70 žadatelů. Ke konci června 2018 byla podepsána smlouva na 69 projektů (od 45 jedinečných žadatelů). Během 1. pololetí 2018 bylo závazkováno nově 24 projektů spolupráce a závazkováno tak 52 % cílové hodnoty podpořených operací a 50 % počtu podpořených podniků. Ukončeny a proplaceny bylo pouze 8 projektů od 7 jedinečných žadatelů.

Evaluace podpory spolupráce na inovacích v PRV 2014-2020

Do operace 16.2.2 bylo k 30. 6. 2018 zaregistrováno 97 Žádostí od 70 jedinečných žadatelů. Ke konci června 2018 byla podepsána smlouva na 69 projektů (od 45 jedinečných žadatelů), což znamená, že během 1. pololetí 2018 bylo závazkováno nově 24 projektů spolupráce v operaci 16.2.2 k 30. 6. 2018 tak bylo závazkováno 52 % cílové hodnoty podpořených operací a 50 % počtu podpořených podniků. Hodnocení na závazkovaných operacích uvádíme vzhledem ke skutečnosti, že realizace projektů v 16.2.2 trvá delší dobu, a tak k 30. 6. 2018 bylo proplaceno pouze 8 projektů od 7 jedinečných žadatelů. V této fázi stále ještě nelze hodnotit ekonomické výsledky, protože jsou k dispozici data pouze od 1 projektu. Většina (70 %) kooperačních činností závazkovaných v rámci této operace byla podána velkými podniky, následována výrazně nižším zastoupením středních a malých podniků. U 53 závazkovaných operací spolupráce se jedná o výrokovou inovaci (76,7 % všech závazkovaných), u 64 operací se jedná o inovaci procesní (92,7 %), přičemž současně jak inovaci procesní, tak výrokovou inovaci probíhá u 48 operací spolupráce. U 7 operací se jedná o inovaci organizační, která je zároveň i inovací procesní.

V rámci operace 16.3.1. Sdílení zařízení a zdrojů bylo v posledním, 7. kole výzvy zaregistrováno nově 28 projektů (v předchozích kolech bylo zaregistrováno 39 projektů), celkem představují veřejné výdaje ve všech zaregistrovaných žádostech 72,3 % alokace na tuto operaci. Nicméně u 34 projektů podaných před rokem 2018 došlo k ukončení administrace v objemu požadovaných veřejných prostředků 1 754 199 EUR. Z toho vyplývá, že v procesu hodnocení (včetně již závazkovaných projektů) zůstávají projekty v objemu 45 % dané alokace. Dohoda o dotaci byla podepsána u 5 projektů a závazkované veřejné výdaje představují 6,4 % alokace. Byly předloženy žádosti o platbu u 3 projektů, nicméně k 31. 12. 2018 nebyl zatím žádný projekt proplacen. Dle hodnotitele zde není reálná možnost nedočerpání finančních prostředků na alokaci. U investičního záměru b), který se týká potravinářských podniků nebyl k 31.12.2018 zazávazkovan ani proplacen žádný projekt.

U zbývajících operací opatření M16 Spolupráce – 16.4.1 Horizontální a vertikální spolupráce mezi účastníky krátkých dodavatelských řetězců a místních trhů a 16.6.1 Horizontální a vertikální spolupráce při udržitelném zajišťování biomasy pro výrobu energie a v průmyslových procesech je pokrok v implementaci velmi nízký. U operace 16.4.1 byla v podzimní výzvě 2018 zaregistrována nově pouze jedna Žádost o dotaci. Ze 13 celkově zaregistrovaných projektů s požadovanou dotací 498 047 EUR byla u 10 ukončena administrace. V hodnocení tak zůstávají 3 projekty v celkové výši veřejných výdajů 66 241 EUR, což představuje 1,7 % alokace pro 16.4.1. V operaci 16.4.1 nebyl zatím závazkovan žádný projekt. V operaci hrozí reálné nedočerpání finančních prostředků.

6.2. Míra současného řešení problému jinými politikami

Politiky přispívající k řešení problémů nízké konkurenceschopnosti se zaměřují jednak na podporu investic (vč. inovací) a podporu marketingu a komunikace se spotřebitelem.

a) Podpory investic a inovací:

Podnikatelská sféra má možnost získat prostředky na financování svých projektů z níže uvedených programových podpor státního rozpočtu ČR, ze zdrojů EU nebo v rámci tzv. ostatních podpor. Jsou to především tyto:

- Podpory z národního rozpočtu v rámci Dotačního programu MZe ČR – 13.A Podpora zpracování zemědělských produktů a zvyšování konkurenceschopnosti potravinářského průmyslu. V rámci programu mohou žádat i podniky větších velikostních kategorií.
- Programy ČMZRБ pro malé a střední podniky, a to formou úvěrů (program Úspory a energie, Expanze, Inostart) či poskytování záruk. V posledních letech se proto ČMZRБ více zaměřovala na poskytování záruk. Úvěrové programy (vyjma menšího regionálního programu Jihočech) začala nabízet až v polovině letošního roku. Nicméně jen v případě programu Expanze evidují objem přijatých či schválených žádostí od podnikatelů z oblasti výroby potravin či nápojů ve výši 52 mil. Kč (k 20. 10. 2017), to znamená, že do tohoto oboru směřuje více než 12 % z celkového objemu poskytnuté podpory. Od roku 2014 bylo potravinářům, tj. podnikatelům, kteří podnikají v oblasti výroby potravin a nápojů, poskytnuto 148 záruk. To znamená, že do tohoto oboru směřovaly 2 % z celkového objemu záruk poskytnutých v období 2015–2017 (do 31.10.).
- Operační program v gesci MPO OP PI 2007–2013 a OP PIK 2014-2020. Část potravinářských podniků se však v oblasti dotací musí obracet na Ministerstvo průmyslu a obchodu. Jedná se o potravinářské podniky, které, nejsou uvedeny v Příloze I Smlouvy o fungování EU, tj. v seznamu výrobků, jejichž výroba, zpracování a uvádění na trh spadá do oblasti Společné zemědělské a rybářské politiky. Většinou se jedná o výrobky bez přímé vazby na zemědělství. Jedná se především o podniky pekárenského průmyslu. Minulý rok však došlo ke změně a výrobci pekařských a cukrářských výrobků se obrací na Ministerstvo zemědělství. I zde je vypsána řada programů, které podniky mohly čerpat v rámci OP PI 2007-2013 či čerpají z OP PIK 2014-2020 (např. program Rozvoj, Poradenství, ICT v podnicích, Nemovitosti, Marketing, Eko-energie, Školící střediska). Nabízí i další programy jako Inovace a Potenciál, které umožňují podporu různých typů inovací či rozvoj center pro výzkum. V rámci OP PI bylo potravinářství podpořeno 2 561 mil. Kč ke konci roku 2017. Dle zákona č. 72/2000 Sb. mohou investoři, kteří umístí nebo rozšíří svoji investici na území ČR získat podporu ve formě investičních pobídek (formou slevy na dani či hmotných podpor). Podpora je rovněž pod gescí MPO.
- V rámci PGRLF lze využít program Zpracovatel, který je určen na podporu pořízení investičního majetku pro zpracování zemědělských produktů, potravinářským a krmivářským účelům. Forma podpory je dotace části úroků z úvěrů. Za rok 2017 bylo přijato 22 žádostí a schváleno 9 žádostí, poskytnuta podpora ve výši 2 150 tis. Kč a vyplaceno 10 tis. Kč.

b) Podpory marketingu a komunikace se spotřebitelem

- Marketingový fond MZe podporuje značku „KLASA“ a „Regionální potravina“.
- Dále v rámci Národních dotací, DT 9.H Podpora účasti na mezinárodních veletrzích a výstavách v zahraničí.

7. DETAILNĚJŠÍ POSOUZENÍ VLIVU PŘEDPISŮ

Rozhodující je přijetí základního programového dokumentu na příslušné období. Jde o to, aby byl přijatelný pro ČR z hlediska nastavení směrů a cílů SZP. Důležité je, jaký objem prostředků půjde z EU do ČR a jak mohou být alokovány. Situace v prvovýrobě pak ovlivňuje potenciál potravinářského sektoru. V průběhu programového období dochází poměrně často k úpravám právních předpisů v EU a v ČR. Přijaté předpisy zpřesňují právní rámec pro zemědělství a potravinářství a mají vazbu na SZP. Týkají se především níže vymezených oblastí a již méně, vpředu definovaných problémových okruhů. Na oblasti, kterých se týkají, budou mít přijaté předpisy patrně pozitivní vliv, i když jejich dopad bude možné posoudit až za delší časové období. Určité prvky synergií a komplementarit lze očekávat. Lze usuzovat, že předpisy budou mít pozitivní dopad zejména v oblasti společné organizace trhů, jelikož mají charakter zpřesňujících pravidel. Také mají své opodstatnění v oblasti bezpečnosti potravin či ekologického zemědělství. Rizika mohou být spojena s tím, že právní rámec se neustále rozšiřuje a nejen pro právní sféru, ale zejména pro podnikatele, především z malých a středních podniků, jejichž počet je relativně značný v ČR, obdobně jako v EU, mohou být určitou zátěží při podávání žádostí o podporu. Určitý rozpor může být v tom, že právní předpis vyžaduje finanční prostředky na určitý typ investic, tedy vyvolává potřebu podpor, protože podnikatelským subjektům finanční zdroje často chybí. Negativní dopad mohou mít předpisy, které budou příliš zatěžovat podnikatele a jsou spojeny s nadměrnou administrativou. Proto je důležitý proces jejich tvorby, aby přijatý předpis umožňoval žádoucí rozvoj v dané oblasti. Současně je nezbytné, aby předpisy zůstávaly po určitou dobu v platnosti, aby subjekty, jichž se dotýkají, se mohly na ně adaptovat a naplnit záměry, které jsou daným předpisem sledovány, v podstatě v celém dodavatelském řetězci.

Jak uvádí Zpráva o stavu zemědělství za rok 2017, bylo v tomto roce přijato především nařízení EP a Rady (EU) 2017/2393, kterým se mění nařízení (EU) č. 1305/2013 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV), (EU) č. 1306/2013 o financování, řízení a sledování společné zemědělské politiky, (EU) č. 1307/2013, kterým se stanoví pravidla pro přímé platby zemědělcům v režimech podpory v rámci společné zemědělské politiky, (EU) č. 1308/2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty, a (EU) č. 652/2014, kterým se stanoví pravidla pro řízení výdajů v oblasti potravinového řetězce, zdraví a dobrých životních podmínek zvířat a zdraví rostlin a rozmnožovacího materiálu rostlin, a nařízení EP a Rady (EU) 2017/625 o úředních kontrolách a jiných úředních činnostech prováděných s cílem zajistit uplatňování potravinového a krmivového práva a pravidel týkajících se zdraví zvířat a dobrých životních podmínek zvířat, zdraví rostlin a přípravků na ochranu rostlin, o změně nařízení EP a Rady (ES) č. 999/2001, (ES) č. 396/2005, (ES) č. 1069/2009, (ES) č. 1107/2009, (EU) č. 1151/2012, (EU) č. 652/2014, (EU) č. 2016/429 a (EU) č. 2016/2031, nařízení Rady (ES) č. 1/2005 a (ES) č. 1099/2009 a směrnic Rady 98/58/ES, 1999/74/ES, 2007/43/ES, 2008/119/ES a 2008/120/ES a o zrušení nařízení EP a Rady (ES) č. 854/2004 a (ES) č. 882/2004, směrnic Rady 89/608/EHS, 89/662/EHS, 90/425/EHS, 91/496/EHS, 96/23/ES, 96/93/ES a 97/78/ES a rozhodnutí Rady 92/438/EHS (nařízení o úředních kontrolách).

Též byla přijata řada delegovaných a prováděcích aktů, které přispívají k fungování SZP a aplikaci základních nařízení, tj. nařízení EP a Rady (EU) č. 1305/2013 (oblast rozvoje venkova), nařízení EP a Rady (EU) č. 1306/2013 (tzv. horizontální nařízení), nařízení EP a Rady (EU) č. 1307/2013 (oblast přímých plateb) a nařízení EP a Rady (EU) č. 1308/2013 (oblast společné organizace trhů).

Další přijaté předpisy se týkají následujících odvětví:

- vína a vinohradnictví – základním je nařízení (EU) 1308/2013 a dále se uvádějí nařízení v přenesené pravomoci (dále jen NPP) (EU) 2016/1149 a původním a nezrušeným je průvodní nařízení Komise (dále jen PNK) (EU) 2016/1150, a PNK (EU) 2017/256, které v nařízení 2016/1150 upravuje pouze některé články.

Dále je to:

- - NPP (EU) 2018/273 a PNK (EU) 2018/274
- - NPP (EU) 2019/33 a PNK (EU) 2018/34
- - NPP (EU) 2019/934 a PNK (EU) 2019/935

I k těmto nařízením je základním předpisem nařízení (EU) č. 1308/2013. Pro aromatizovaná vína: N (EU) č. 251/2014.

- cukru - nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2017/1183, kterým se doplňují nařízení EP a Rady (EU) č. 1307/2013 a (EU) č. 1308/2013, pokud jde o oznamování informací a dokumentů Komisi, a prováděcí nařízení Komise (EU) 2017/1185, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízením EP a Rady (EU) č. 1307/2013 a (EU) č. 1308/2013, pokud jde o oznamování informací a dokumentů Komisi, a kterým se mění a ruší několik nařízení Komise,
- ovoce a zeleniny - prováděcí nařízení Komise (EU) 2017/39, kterým se stanoví pravidla pro uplatňování nařízení EP a Rady (EU) č. 1308/2013, pokud jde o podporu Unie na dodávky ovoce a zeleniny, banánů a mléka do vzdělávacích zařízení nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2017/40, kterým se doplňuje nařízení EP a Rady (EU) č. 1308/2013, pokud jde o podporu Unie na dodávky ovoce a zeleniny, banánů a mléka do vzdělávacích zařízení, a mění nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 907/2014; nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2017/891, kterým se doplňuje nařízení EP a Rady (EU) č. 1308/2013, pokud jde o odvětví ovoce a zeleniny a odvětví výrobků z ovoce a zeleniny, a doplňuje nařízení EP a Rady (EU) č. 1306/2013, pokud jde o sankce uplatňované v uvedených odvětvích, a kterým se mění prováděcí nařízení Komise (EU) č. 543/2011; prováděcí nařízení Komise (EU) 2017/892, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení EP a Rady (EU) č. 1308/2013, pokud jde o odvětví ovoce a zeleniny a odvětví výrobků z ovoce a zeleniny, a nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2017/1165, kterým se stanoví dočasná mimořádná podpůrná opatření pro producenty některého ovoce.

V oblasti bezpečnosti potravin bylo přijato prováděcí rozhodnutí Komise (EU) 2017/302, kterým se stanoví závěry o nejlepších dostupných technikách (BAT) podle směrnice EP a Rady 2010/75/EU pro intenzivní chov drůbeže nebo prasat; nařízení Komise (EU) 2017/1237, kterým se mění nařízení (ES) č. 1881/2006, pokud jde o maximální limit kyseliny kyanovodíkové v nezpracovaných celých, rozdrcených, rozemletých, rozloupnutých a rozsekaných meruňkových jádrech uváděných na trh pro konečného spotřebitele; nařízení Komise (EU) 2017/2158, kterým se stanoví zmírňující opatření a porovnávací hodnoty pro snížení přítomnosti akrylamidu v potravinách, a prováděcí nařízení Komise (EU) 2017/2470, kterým se zřizuje seznam Unie pro nové potraviny v souladu s nařízením EP a Rady (EU) 2015/2283 o nových potravinách.

Pro zemědělské produkty a potraviny bylo přijato prováděcí nařízení Komise (EU) 2017/1899 o zápisu názvů do rejstříku zaručených tradičních specialit (Tradiční Lovecký salám/Tradiční Lovecká saláma (ZTS) a Tradiční Špekáčky/Tradiční Špekačky (ZTS)).

Další předpisy byly přijaty pro ekologické zemědělství, rybolov a společnou rybářskou politiku, veterinární a další předpisy.

8. JAK BY SE SITUACE VYVÍJELA BEZ ZAVEDENÍ PŘÍSLUŠNÝCH INTERVENČÍ?

Pokud jde o potravinářství, které lze v podstatě považovat za tržní odvětví, je reálným předpokladem, aby podnikalo bez masivních intervencí. Tento předpoklad vychází z toho, že jak na úrovni vstupů, tak výstupů určuje zpracovatel ceny, které mu zaručí přiměřený zisk, který je nezbytný pro ekonomický rozvoj. I když na úrovni agrárních vstupů, které jsou významné, tomu tak většinou je, neplatí to pro výstupní ceny/ceny průmyslových výrobců, neboť odběratelé s vysokou tržní silou významně ovlivňují ceny. Často jsou uplatňovány „slevové akce“ a přirozené konkurenční prostředí je deformováno. Nejhorší situace je, jsou-li použity nekalé obchodní praktiky. Nepřiměřený tlak na snižování nákladů pak vede k omezování inovací, a to jak produktových, tak procesních/technologických.

Vnější prostředí potravinářství v ČR je ovlivňováno i postupující globalizací. Jednotlivé země mezi sebou stále zvyšují obchodní obrat, protože podmínky pro podnikání jsou v různých zemích rozdílné. Rozdílná situace je též v rámci EU, kde je volný pohyb zboží, a mimo EU, kde jsou stále obchodní bariéry (např. vysoká cla na cukr a výrobky z cukrové třtiny). Liší se např. daňové systémy, ale i intervenční a pobídkové systémy. Vysoká daňová zátěž a omezení intervencí v porovnání s jinou zemí, byť jsou členy EU, pak limituje finanční zdroje a snižuje rozsah investování. To v konečné fázi vede ke snížení konkurenceschopnosti, což má dopad nejen na zpracovatelský článek, ale na celý dodavatelský řetězec.

V zásadě však jde o nepravděpodobnou hypotézu, protože ostatní země se intervencí nevzdají a ČR by se dostala do nevýhodné situace. Na druhou stranu intervence by měly být uplatňovány pouze cíleně k urychlenému řešení problematických oblastí a úzkých míst a měly by přinášet ekonomický i neekonomický efekt.

9. SWOT ANALÝZA

Uvedená SWOT analýza ukazuje, jak si stojí jednotlivé důležité stránky sektoru, jeho produkčních charakteristik, podnikatelské struktury, mezinárodního srovnání a finančně ekonomického vývoje, tj. částí, které byly výše analyzovány.

Hranice pro SWOT analýzu: Základní vymezení hranic představující sektor potravinářství určený do velikosti malých a středních podniků. Do jeho hranic také patří působení SZP včetně kapacit pro její navrhování a administraci, vedoucí k žádoucím efektům v realitě. Sektor včetně velkých podniků, které sice nebudou u některých nástrojů v dosahu SZP (v případě inovací dosud byly), ale jsou součástí analýzy situace sektoru, protože jej charakterizují a mnohdy informace za podsektor pouze malých a středních podniků nejsou k dispozici.

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none">- Klíčové postavení sektoru v ekonomice v zajišťování výživy obyvatelstva- Významný zaměstnavatel v rámci zpracovatelského průmyslu- Rozšiřující se podnikatelská základna malých podniků s potenciálem obsadit „tržní niky“- Tradice potravinářských oborů v ČR (masná a pekařská výroba)	<ul style="list-style-type: none">- Nedostatek kvalifikovaných pracovníků a učňů pro výrobu a zavádění inovací- Nízká produktivita práce při komparaci s EU- Nízká míra integrace a kooperace- Nízká investiční aktivita a nedostatečné technologické vybavení u některých výrobních

<ul style="list-style-type: none"> - Zavedené značky kvality – KLASA, regionální potraviny, cechovní normy, aj. - Zavedené značky kvality - Vstup zahraničního kapitálu především do mlékárenského a nápojového průmyslu - Široké spektrum produkce potravin - Možnost využití podpory výrobků s vyšší přidanou hodnotou - Možnost využití podpory investic u mikro, malých a středních podniků - Možnost využití podpory inovací všech velikostních kategorií podniků - Dlouhodobá existence resortního výzkumu a výzkumu v oblasti v potravinářských technologiích 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedostatečné kapacity zpracovatelského průmyslu pro ovoce a zeleninu - Slabá vyjednávací síla vůči obchodním řetězcům - Relativně nízké mzdy v potravinářství - Produkce výrobků s nižší přidanou hodnotou - Nedostatečná výrobní koncentrace a využití kapacit zajišťujících nižší fázi zpracování surovin - Preference obchodníků k nákupu zboží ze zahraničí z důvodu nenaplňování požadavků ze strany prvovýrobců nebo zpracovatelů na vyrovnanost dodávek v množství, kvalitě a požadovaném čase. - Klesající disponibilní množství domácí suroviny pro zpracování v důsledku jejího exportu - Nestabilní ekonomický vývoj potravinářských podniků - Nízká míra marketingových a organizačních inovací - Nedostatečný transfer znalostí, zejména využívání výsledků vědy a výzkumu v praxi
<p>Příležitosti</p>	<p>Ohrožení</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Zvýšení zájmu o studium potravinářských oborů - Spolupráce se zemědělskou prvovýrobou - Nové způsoby odbytu (specializace, regionální produkce) - Posilování výzkumu v oblasti zemědělství a potravinářství (včetně přeshraniční spolupráce) - Nové spotřebitelské trendy v oblasti výživy zohledňující vyšší standardy kvality při jejich výrobě a zpracování - Růst trhu s regionálními produkty v rámci řetězců (lokální produkty v místní prodejně řetězce) - Hledání exportních příležitostí do třetích zemí - Důraz na netechnické inovace v podobě marketingových a organizačních inovací, ale i procesních - Zavádění ekologických inovací – procesní a výrobní inovace vedoucí k ochraně vody (půdy, úspory energií) 	<ul style="list-style-type: none"> - Vysoká fluktuace cen vstupních zemědělských surovin - Rostoucí koncentrace výrobních kapacit – hlavně v Polsku a u dalších hlavních konkurentů - Zavedené specifické režimy jakosti (Q systém apod.) jako forma netarifní bariéry pro vstup na zahraniční trhy - Vyšší investiční aktivita v okolních státech - Nízký podíl efektivně inovujících podniků oproti zahraničí - Omezené výzkumné zázemí podniků v ČR - Případná embarga na export výrobků z EU, který by mohl způsobit nerovnováhu na evropském, potažmo domácím trhu. - Tlak obchodních řetězců a nekalé praktiky

<ul style="list-style-type: none"> - Zlepšení marketingu a osvěty – zvýšení preference domácí produkce (zejména původ masa jako suroviny) u spotřebitelů - Posilování spolupráce - transferu znalostí z výzkumu do praxe - Dobré předpoklady pro další výrobní koncentrace a modernizace 	
---	--

Zdroj: vlastní zpracování

Uvedené faktory mohou rozhodnout o pozitivním či negativním vývoji potravinářského sektoru v ČR. Proto by bylo žádoucí, aby se silné stránky sektoru dále upevnily a rozvíjely, a ohrožením plynoucím ze slabých stránek bylo zamezeno. Současně bude potřeba hledat hybné síly k využití příležitostí a odvracení rizik, která plynou z vnějšího prostředí obklopujícího analyzovaný sektor.

Hybné síly a klíčoví aktéři pro rozvíjení příležitostí budou především:

- zemědělská prvovýroba, odbytová družstva a zájmová společenstva na straně agrárních vstupů,
- distribuční řetězce, jejich zájmová společenstva a spotřebitelé a jejich zájmová společenstva vytvářející příznivé prostředí pro prodej finální produkce a potlačující nesprávné mýty o škodlivosti potravin na zdraví populace,
- instituce a orgány EU a ČR, zejména zákonodárné, výkonné - vláda, MZE a ostatní resorty, při vytváření podmínek pro úspěšné podnikání transparentností právního rámce a volbou podpor cílených na faktory, které povedou ke zvyšování kondice sektoru,
- zájmová společenstva na úrovni sektoru a oborů vč. České technologické platformy pro potraviny, plnicí cíl dosáhnout úzké spolupráce odborníků, společností, včetně malých a středních podniků (MSP) a organizací, aby bylo zajištěno zvýšené užití výsledků V a V a podpořena konkurenceschopnost v ČR: s prioritními směry – potraviny a zdraví, potraviny a spotřebitel, výroba a kvalita potravin, bezpečnost potravin a komunikace, školení a transfer technologií.

Současně je nezbytné vzít v úvahu, že působení hybných sil bude probíhat v určitých etapách a výsledný efekt nenastane bezprostředně, ale jde, ve vazbě na SZP, o delší časový horizont.

10. PŘEHLED A ZDŮVODNĚNÍ POTŘEB

Pracovní skupina se shodla na následujícím znění potřeb:

Potřeba	Odůvodnění potřeby
„zvýšit efektivitu agrárního zpracovatelského průmyslu“	V českém potravinářství převažuje produkce výrobků s nižší přidanou hodnotou, což se projevuje i v ukazateli přidaná hodnota na pracovníka. Produktivita práce v ČR činí zhruba 16,9 tis. EUR na pracovníka, zatímco průměr EU představuje 45,4 tis. EUR. Nižší produktivě pracovních sil odpovídá i nižší mzdová úroveň, která přímo působí na rostoucí nedostatek pracovních sil. Současně dochází k prohlubování záporného saldo agrárního zahraničního obchodu s produkty s vyšší přidanou hodnotou. Potravinářské podniky se potýkají mimo výše uvedené faktory, i s tlaky obchodních řetězců zejména v oblasti cenové politiky a celkově tak dochází k nestabilnímu ekonomickému vývoji potravinářských podniků.
„posílit zavádění inovací v potravinářství i spoluprací s VaV v souladu se spotřebitelskými trendy“	Podíl inovujících podniků v ČR (46 %) je nižší oproti potravinářským podnikům v Německu (56 %) a Rakousku (50 %). Oproti zahraničí využívá ČR méně marketingové a organizační inovace. Stále přetrvává produkce výrobků s nižší přidanou hodnotou.

LITERATURA

Mezera, J., Špička, J. (2013): Economic effects of investment support of adding value to food products. *Agris On-line Papers in Economics and Informatics*, Vol. 5, No. 1, pp. 39-49. ISSN 18041930.

Mezera, J., Vilhelm, V., Špička, J. (2013): Czech food processing industry in the period of uncertainty about the support from rural development programme. *International Scientific Conference on Economic Science for Rural Development*. Latvia University of Agriculture, pp. 48-53. ISBN:978-9934-8304-8-8.

Náglová Z., Boberová B., Horáková T., Smutka L. (2017): Statistical analysis of factors influencing the results of enterprises in dairy industry. *Agricultural Economics – Czech*, Vol. 63, No. 6, pp. 259–270. ISSN 1805-9295.

Náglová, Z., Horáková, T. (2016): Influence of Qualitative Factors on Quantitative Determinants in the Czech Meat Industry Economy. *AGRIS on-line Papers in Economics and Informatics*, Vol. 8, No. 4, pp. 111 - 123. ISSN 1804-1930.

Náglová, Z., Horáková, T. (2017): Position of the Bakery Enterprises in the Czech Republic According to Detailed Specification of the Businesses. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, Vol. 65, No. 5, pp. 1719 – 1727. ISSN 2464-8310.

Náglová, Z., Špička, J., Gürtler, M. (2016): Evaluation of Effects of Investment Support in the Czech Dairy Industry. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, Vol. 64, No. 4, pp. 1345–1351. ISSN 2464-8310.

Špička, J. (2015): Investment activity of meat processing companies in the Czech Republic. 9th International days of statistics and economics. Prague, Czech Republic, pp. 1570-1580. ISBN978-80-87990-06-3.

Špička, J. (2018): Dynamic Effects of Public Investment Support in the Food and Beverage Industries, *AGRIS on-line Papers in Economics and Informatics*, Vol. 10, No. 1, pp. 91-110. ISSN 1804-1930.

Špička, J., Náglová, Z. (2016): Distribution of the investment subsidies in the Czech meat processing industry. *Agrarian Perspectives XXV: Global and european challenges for food production, agribusiness and the rural economy*. 14-16 September 2016, Prague Czech University of Life Sciences Prague Faculty of Economics and Management. ISSN 2464-4781.

Špička, J., Náglová, Z., Gürtler, M. (2017): Effects of the investment support in the Czech meat processing industry. *Agricultural Economics – Czech*, Vol. 63, No. 8, pp. 356–369. ISSN 1805-9295.

Špička, J., Smutka, L., Selby, R. (2015): Recent areas of innovation activities in the Czech dairy industry. *Agricultural Economics - Czech*, Vol. 61, No. 6, pp. 249-264. ISSN1805-9295.

Přílohy

Příloha 1: Počet podniků v oboru 10.1 (Zprac. a konzer. masa a výroba masných výrobků) dle velikosti

Země	Velikost	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	14-16/08-10
ČR	malé	1108	1155	1359	1614	1638	1631	1727	1743	1842	1,47
	střední	71	63	63	60	61	61	56	56	60	0,87
	velké	19	22	18	17	19	17	16	17	16	0,83
Německo	malé	10450	6928	11350	10695	10527	9639	8852	9610	8269	0,93
	střední	503	503	512	509	503	496	499	503	556	1,03
	velké	92	91	88	91	91	89	89	93	101	1,04
Maďarsko	malé	484	479	496	513	514	506	505	507	514	1,05
	střední	82	71	79	79	73	73	85	87	82	1,09
	velké	26	25	25	24	24	24	23	19	18	0,79
Rakousko	malé	1038	1003	976	932	896	903	898	892	879	0,88
	střední	44	44	42	42	39	37	38	41	43	0,94
	velké	10	11	12	12	14	16	15	14	15	1,33
Polsko	malé	2821	2473	2406	2256	2364	2047	2087	2346	2297	0,87
	střední	367	350	353	343	331	309	308	294	304	0,85
	velké	95	98	98	93	92	92	91	90	83	0,91
Slovensko	malé	39	63	311	302	276	236	275	267		1,97
	střední	23	22	22	24	22	22	24		26	1,12
	velké	10	4	4	5	5	6	6			1,00

Zdroj: Eurostat, ČSÚ, MPO

Příloha 2: Obrat podniků v oboru 10.1 (Zprac. a konzer. masa a výroba masných výrobků) dle velikosti (mil. Kč)

Země	Velikost	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	14-16/08-10
ČR	malé	15 802	15 143	14 486	14 979	14 899	15 013	14 328	13 974	13 585	0,92
	střední	30 083	19 119	17 426	17 511	17 548	18 442	18 567	18 316	18 172	0,83
	velké	33 330	41 600	34 599	33 499	37 382	34 721	35 312	38 171	36 043	1,00
Německo	malé	171 686	228 972	204 052	228 665	241 918	225 587	222 342	228 235	209 946	1,09
	střední	366 661	359 431	385 892	379 975	423 622	426 670	440 314	418 236	427 683	1,16
	velké	447 579	461 960	450 298	475 743	520 592	562 106	594 582	587 341	594 005	1,31
Maďarsko	malé	9 644	9 363	9 762	10 293	11 548	13 112	11 350	10 966	11 954	1,19
	střední	19 036	15 975	16 280	18 851	21 701	23 548	22 866	24 761	25 872	1,43
	velké	37 309	36 790	34 907	36 521	35 694	34 372	36 849	35 796	37 266	1,01
Rakousko	malé	30 107	28 917	26 998	25 640	27 704	32 350	34 541	33 141	31 051	1,15
	střední	30 566	35 587	32 508	35 210	36 016	36 333	38 961	40 919	38 740	1,20
	velké	21 059	26 099	25 653	30 656	37 638	46 382	47 464	46 254	49 853	1,97
Polsko	malé	57 623	52 368	50 388	50 995	56 912	54 514	57 856	62 944	61 851	1,14
	střední	95 628	83 574	86 959	91 453	104 743	107 996	111 144	112 185	119 342	1,29
	velké	141 105	137 177	145 047	163 651	191 816	210 815	232 145	238 470	240 759	1,68
Slovensko	malé	2 061	1 330	2 981	3 602	3 425	3 151	2 878	2 864		1,35
	střední	4 745	5 887	5 509	8 238	8 458	7 287	6 322			1,18
	velké	10 737	7 772	8 973	7 517	7 434	8 945	10 868			1,19

Zdroj: Eurostat, ČSÚ, MPO

Příloha 3: Počet podniků v oboru 10.5 (Výroba mléčných výrobků) dle velikosti

Země	Velikost	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	14-16/08-10
ČR	malé	115	121	162	161	148	139	143	134	136	1,04
	střední	35	36	38	33	32	30	31	30	28	0,82
	velké	9	8	7	8	8	9	7	8	8	0,96
Německo	malé	288	309	385	359	442	403	422	474	527	1,45
	střední	73	73	73	75	77	75	73	71	74	1,00
	velké	41	38	40	39	40	41	42	44	44	1,09
Maďarsko	malé	73	70	91	88	83	82	91	105	105	1,29
	střední	19	21	18	17	18	16	16	15	14	0,78
	velké	8	7	7	7	7	8	8	8	8	1,09
Rakousko	malé	138	148	142	142	143	135	135	140	140	0,97
	střední	14	12	11	10	11	10	10	9	9	0,76
	velké	6	5	6	5	5	6	6	6	6	1,06
Polsko	malé	549	489	501	451	458	381	380	503	532	0,92
	střední	126	126	119	115	107	105	105	105	97	0,83
	velké	43	41	43	38	38	37	36	35	38	0,86
Slovensko	malé		43				176				
	střední	13	10	14	13	10	10	10	12		0,89
	velké		5	3	3		3				

Zdroj: Eurostat, ČSÚ, MPO

Příloha 4: Obrat podniků v oboru 10.5 (Výroba mléčných výrobků) dle velikosti (mil. Kč)

Země	Velikost	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	14-16/08-10
ČR	malé	2 639	2 243	2 091	2 927	1 889	2 147	2 685	2 581	2 727	1,15
	střední	23 885	21 918	24 025	23 036	22 953	23 133	25 126	22 187	20 273	0,97
	velké	22 335	18 961	17 069	19 738	19 213	22 285	21 318	20 969	20 672	1,08
Německo	malé	33 430	28 706	33 428	37 485	30 146	54 545	18 226	20 620	24 401	0,66
	střední	168 800	147 026	152 035	177 732	173 493	199 259	187 041	154 522	151 298	1,05
	velké	486 100	405 989	431 138	460 713	470 578	548 903	642 051	570 167	572 691	1,35
Maďarsko	malé	1 162	960	996	1 092	1 303	1 632	1 768	1 746	1 257	1,53
	střední	6 700	6 181	5 752	5 884	6 242	6 064	7 911	8 751	4 863	1,16
	velké	19 717	15 903	16 323	15 656	16 128	16 936	18 171	16 643	18 478	1,03
Rakousko	malé	4 907		6 592	7 220	6 421	6 602	7 564	7 409	7 278	1,29
	střední	18 754	18 335	14 791	16 603	18 052	15 061	17 472	15 410	0	0,63
	velké	36 052		35 213	35 911	37 153	44 803	48 973	45 613	0	0,88
Polsko	malé	7 446	5 615	6 465	8 961	8 805	9 200	9 525	8 009	7 691	1,29
	střední	47 752	40 430	45 456	50 520	48 872	55 870	59 255	50 406	43 552	1,15
	velké	96 082	86 374	102 438	101 903	108 425	126 554	138 308	126 853	129 939	1,39
Slovensko	malé		603				816				
	střední	6 873	4 951	7 884	8 218	7 336	8 542	8 781	8 819	0	0,89
	velké		7 235	5 224	5 732		7 623			0	

Zdroj: Eurostat, ČSÚ, MPO

Příloha 5: Počet podniků v oboru 10.7 (Výroba pekař., cukrář. a jiných moučných výrobků) dle velikosti

Země	Velikost	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	14-16/08-10
ČR	malé	2179	2416	2578	2825	2851	2842	2934	3056	3181	1,28
	střední	114	113	114	107	103	102	101	106	102	0,91
	velké	18	19	20	19	18	17	21	22	19	1,09
Německo	malé	13313	7936	13466	13459	12474	12045	12508	10023	10046	0,94
	střední	1 046	1 063	1 077	1 073	1 094	1 043	1 063	1 065	1 070	1,00
	velké	209	225	228	235	235	243	252	258	255	1,16
Maďarsko	malé	1951	1967	1996	2037	2056	2003	2022	2059	2093	1,04
	střední	99	99	102	95	95	94	90	90	93	0,91
	velké	10	9	8	9	11	10	10	10	10	1,11
Rakousko	malé	1816	1783	1734	1682	1640	1652	1685	1690	1646	0,94
	střední	76	77	76	81	82	80	93	90	97	1,22
	velké	11	11	10	10	11	11	11	12	13	1,13
Polsko	malé	6441	5866	5883	5936	6070	5305	5540	5995	5558	0,94
	střední	300	311	324	326	316	312	322	320	322	1,03
	velké	25	30	32	30	34	36	35	40	43	1,36
Slovensko	malé	271		1300	1334		1184	1135	1084		1,41
	střední	31	32			35	34	38	36		1,17
	velké	12					8	8	10		0,75

Zdroj: Eurostat, ČSÚ, MPO

Příloha 6: Obrat podniků v oboru 10.7 (Výroba pekař., cukrář. a jiných moučných výrobků) dle velikosti (mil. Kč)

Země	Velikost	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	14-16/08-10
ČR	malé	11 412	10 783	10 526	9 974	9 882	10 391	10 657	10 925	11 000	1,00
	střední	12 301	11 642	10 299	10 652	10 701	12 490	10 428	11 694	12 353	1,01
	velké	19 626	18 419	18 873	20 594	19 939	14 026	16 256	15 770	15 457	0,83
Německo	malé	137 869	114 934	135 515	148 516	148 082	144 399	131 008	124 510	124 308	0,98
	střední	142 120	151 586	155 492	151 612	162 762	166 651	179 582	179 736	185 613	1,21
	velké	281 570	302 467	270 053	272 248	277 155	296 505	328 213	335 562	351 047	1,19
Maďarsko	malé	11 575	10 645	10 685	11 294	10 306	10 337	10 720	10 775	10 862	0,98
	střední	8 374	7 994	8 288	8 420	9 079	10 104	10 629	10 582	9 216	1,23
	velké	6 790	6 096	5 292	5 875	6 750	7 061	7 528	7 865	9 684	1,38
Rakousko	malé	24 662	25 933	24 965	24 366	25 116	26 313	26 718	27 020	26 453	1,06
	střední	13 723	15 126	15 666	16 350	16 397	17 451	22 968	23 234	22 941	1,55
	velké	19 001	20 281	17 486	17 830	20 411	22 052	21 561	22 099	24 398	1,20
Polsko	malé	58 641	50 306	50 442	50 107	57 081	48 460	58 580	42 645	36 831	0,87
	střední	26 767	23 051	25 484	28 279	30 000	31 942	38 438	36 977	34 782	1,46
	velké	19 246	19 919	23 721	24 347	32 993	35 096	37 906	43 529	42 665	1,97
Slovensko	malé	3 193		5 547	5 545		5 734	5 733	5 494		1,28
	střední	2 677	3 413			4 356	3 744	4 397	3 825		1,35
	velké	6 406					6 586	6 587	7 123		1,07

Zdroj: Eurostat, ČSÚ, MPO